Ἔτος Θ' — Ἐν Ἀθήναις τῇ 23 Μαΐου 1892 — ΑΡΙΘ. 21

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΒΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐσωτερικοῦ δρ. 10. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χ. 12. — Ρωσίας ῥόβλ. 3

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ κοινωνικὸν ζήτημα Μελέτη Β'. ὑπὸ Β. Ψιλάκη
Ὁ Γέρω Φίλιππος, διήγημα Π.Α. Ἀξιώτου.
Ὁ Μόζαρτ. Βίος καὶ ἔργα, ὑπὸ Ἀθηνᾶς Ν. Σερεμέτη. (Συνέχεια)
Αἱ πρωτεύουσαι τοῦ κόσμου: Πεκῖνον ὑπὸ Maurice Paléologue Μετάφρασις Ι. Α. Ζυγομαλᾶ. (Συνέχεια)
Τὸ Φάντασμα τῆς Ἀνατολῆς μυθιστορία Πέτρου Λοτῆ (Συνέχεια).
Ψηφιδωτόν.
Εἰδήσεις, ἐγχώρια, ἐξωτερικά, φιλολογια, καλλιτεχνία.
Ἐφημερίδες. Ἀνέκδοτα, περίεργα, ποικίλα.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα βιβλία.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

(Μελέτη Β.)*

Ἡ φωνή, «Κάτω ἡ Πατρίς», ἡ ἀκουσθεῖσα ἐν Παρισιοις κατὰ τὴν ἐνιαύσιον ἐργατικὴν τῆς Πρώτης Μαΐου διαδήλωσιν παρήγαγεν ἐν τῷ γαλλικῷ τύπῳ ὁμόφωνον κραυγὴν ἀγανακτήσεως καὶ ῥῖγος εἰς τὰ τῶν πατριωτῶν στήθη. Καὶ ἦτο φρικῶδες ἀληθῶς τὸ τοιοῦτον· τὸ τόλμημα καίπερ μεμονωμένον ἦν ἠθικῶς ἐν βαθμῷ ὑψίστῳ κυνικὴ ἀναίδεια. Ἡ ἐμπνεύσασα ἀρχήθεν καὶ ὑπαγορεύσασα τὴν ἐργατικὴν ταύτην τοῦ Μαΐου ἑορτὴν ἰδέα εἶναι ὅπως δήποτε πάντοτε σεβαστή, καθὸ ἀπορρέουσα ἐκ μιᾶς ἀρχῆς κοινωνικῆς ἡ σκοπούσης κοινωνικὴν διαρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν. Ἡ εἰς τὸν ἀγόμενον λοιπὸν τοῦτον μυστικὸν κοινωνικὸν ἴακχον δολία καὶ ἀνίερος ὑπείσδυσις τοιαύτης φωνῆς καὶ παρακελεύσεως δὲν ἀποτελεῖ ὀδυνηρὰν μόνον παραφωνίαν, ἀλλὰ καὶ ἀπόπειραν δολοφονίας καὶ ἐκθέσεως τῆς ἱερᾶς ὑποθέσεως· εἶνε ὅ,τι τὸ ἐκ δυναμιτιδος φυσίγγιον τὸ ἀνάνδρως καὶ δολοφονικῶς ῥιπτόμενον ἐν οἰκίᾳ διαγούσῃ ἐν εἰρηνικῇ ἠρεμίᾳ, ἐν ᾗ πρὸς τῷ εἰσαγγελεῖ καὶ ἀνακριτῇ καὶ ἀθῶα ὅλως πλάσματα, πρεσβῦται καὶ γυναῖκες καὶ παιδία διαιτῶνται. Εἶνε ἀληθές, ὅτι ἡ πατρὶς, εἰς ἣν θέσιν περιήγαγον τὸν ἀπὸ καταβολῆς ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν ἐθνολογικὶν τοῦτον ὅρον αἱ κατὰ καιροὺς φιλοδοξίαι ἡγεμόνων καὶ κυβερνήσεων, ὑφίσταται ἑκάστοτε πολυειδεῖς καὶ βαρυσημάντους θυσίας, ἐξ ὧν ἀγόνως τὸ πλεῖστον ἐξαντλοῦνται αἱ πενέστεραι πρὸ πάντων τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κλάσεων· ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν ἐπακόλουθα, ὅσῳ καὶ ἂν ὦσιν ἀφόρητα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συντελέσωσιν εἰς ἄρσιν τῶν ἀκαταβλήτων πλέον, ἀφοῦ οὕτως ἀνέκαθεν ἀνθρωπίνως ἠγέρθησαν, μεσοτοίχων καὶ διαφραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἐθνικὰ κατὰ μέρος ὅρια ἢ σύνορα ὀνομάζονται. Ἀφοῦ ἡ ἄσπιλος τοῦ Χριστοῦ θρησκεια, ἡ ἐπαγγελλομένη τὸ «γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν», δὲν ἐπλήρωσεν ἔτι τοῦτο, εἰς πολλὰς δὲ ποιμνας κατ' ἀνάγκην πολλοὶ ποιμένες, καὶ δὴ καὶ ἐν σχήματι προβατοσχήμων λύκων, κατατέμνουσιν ἔτι καὶ θὰ κατατέμνωσι τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν, πολλῷ ἧττον θὰ δυνηθῶσι, καὶ ἂν εἰλικρινῶς πρὸς τοῦτο ἐργάζωνται, νὰ ἀγάγωσιν αὐτὸ εἰς πέρας ἀμφιβόλου χαρακτῆρος καὶ προελεύσεως ἀτομικότητες. Κάτω εἶνε ἤδη ἡ πατρὶς εἰς μόνους τοὺς κακοδαιμονοῦντας (τοιοῦτοι δὲ εἶνε ἥκιστα πάντων οἱ ἀξιοζήλωτοι Γάλλοι) ἢ εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τοιαύτην, καθὸ δούλους καὶ ὄντως ἀπάτριδας. Μόνοι οὗτοι ἴσως δικαιοῦνται, ἂν ἀπήλπισαν καὶ ἐθνικῶς ἀπεκαρτέρησαν νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν περίπυστον τοῦ ἀρχαίου κωμικοῦ ῥήτραν, «Πατρὶς ἐστι πᾶσ', ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ.» Ἀλλ' εἰ καὶ αἱ τοιαῦται φωναί, ἀκουόμεναι ἐν μέσῳ τηλικαύτης παγκοσμιου ἱεροτελεστίας, οἷα καὶ ἡλίκη ἡ ἐνιαύσιος τῶν ἐργατῶν τοῦ κόσμου ἑορτή, ἐπαγουσι δυσαρμονίαν καὶ δὴ καὶ ἐκθέτουσί πως αὐτήν, οὐδὲν ἧττον καὶ ἐκ τοῦ κακοῦ τούτου, καὶ ἐκ τῆς χαρᾶς ταύτης τῶν λύκων κατὰ τὴν ἀνεμιζαλην, δύνανται οἱ ἁρμόδιοι νὰ καρπωθῶσι διδάγματα ὠφέλιμα, ἐαν κήδωνται ὄντως τῆς κοινωνικῆς εὐσταθείας καὶ εὐεξίας.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐν τούτοις ἔνθεν μὲν τὸ ἀνένδοτον καὶ ἰταμὸν τῶν κεφαλαιούχων καὶ γαιοκτημόνων, ἑτέρωθεν δὲ ἡ ὁσημεραι ἐξαντλησις τοῦ πλήθους ἐκ τῶν στρατολογιῶν καὶ τῶν περὶ τὰς ἐξοπλισεις ἀγόνων δαπανῶν οὐ μόνον δὲν ἀφοπλίζουσι τὸ παράπαν αὐτό, το ὁποῖον ἀναβοᾷ ἔτι μᾶλλον, «θέλω ἀνακουφισιν, θέλω φῶς», ἀλλὰ καὶ ἀπελπιζουσι. Τα τοιαῦτα τῆς ἐν λόγῳ κοινωνικῆς καχεξιας αἴτια εἶνε ἀρκουντως ἱκανὰ νὰ αγαγωσιν εἰς τὸ ἀκροτατον τῆς ἀπελπισιας σημεῖον· αἰρομένου δὲ τοῦ μόνου ἐν τοῖς βροτοῖς ἀνακουφιστικοῦ στοιχείου, τῆς ἐλπιδος, ἐπερχεται ἔξαψις καὶ παραφροσυνη, ἐξ ὧν ἀνατροπὴ καὶ καταστροφή. Ναι μὲν ἐπιφανεῖς καὶ διαπρεπεῖς κοινωνισταί, ἐν τῷ προγραμματι τῶν ἀρχῶν τῶν ὁποιων δεον νὰ καταλεγηται πρωτιστα καὶ μαλιστα ἡ περὶ τὴν εὐεξιαν τοῦ πλήθους στρεφομένη, ἀντεπεξῆλθον παραυτα ἐρρωμένως καὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῶν ἐκπιθέντων οὕτω σκαιῶς καὶ προστύχως την ἱερὰν ὑπόθεσιν ἀναρχικῶν, ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἔσχον τὴν εὐκαιριαν νὰ διατυπώωσι καὶ παλιν τὸ δεον ἀναποδραστως γενέσθαι. Ἀπεφάνθησαν οὗτοι, ὅτι ἡ κοινωνια πρεπει νὰ οργανωθῇ οὕτως, ὥστε νὰ προστατευηται παντων τῶν ἀνθρωπων ἡ σχετικὴ ἐλευθερια ἐξ ἴσου· πορρω δ' ἀπεχει οὐσιωδῶς τῆς ἐλευθεριας ὁ ἄνθρωπος, δὲν εἶνε τούτεστιν ὑπεύθυνος οὗτος τῶν ἰδίων αὐτοῦ διανοημάτων καὶ τῆς ἐξωτερικεύσεως αὐτῶν, ὅταν πιέζηται τόσῳ κοινωνικῶς καὶ δουλοῦται. Δικαιούμενον τὸ πολὺ τοῦ πλήθους, ὅπως δικαίως πάντοτε ἀξιοῖ, μὴ θυσιαζόμενον χάριν τῶν ὀλίγων, καθίσταται ὄντως κοινωνικὸν μέλος, γίνεται ἑταῖρος ἀληθὴς καὶ οὐχὶ ἀντίπαλος τῆς ἑταιρείας, ἣν οἱ αἰῶνες κοινωνιαν ἀπεκάλεσαν, ἀλλ' ἣν δὲν εἶδεν ἔτι ὁ κόσμος βασιζομένην ἐπὶ ἀληθῶς ἑδραίων βάσεων. Οὕτως ἐξακολουθούντων νὰ ἔχωσι τὰ κατ' αὐτό. ὑπεισδύουσι, λέγουσιν οἱ κοινωνιολόγοι σοσιαλισταί, οἱ ἀναρχικοὶ ὡς λύκοι ἁρπακτικοὶ ἐν ἀνεμοζάλῃ καὶ ταύτην ἐπ' ἰδιωφελείᾳ χρησιμοποιοῦντες ἐπάγουσι καταστροφὰς ἀπεγνωσμένας, ἀνακράζουσι δὲ ἐν τῷ θορύβῳ. «κάτω ἡ Πατρίς», ὡς ἐμπνεόμενοι δῆθεν καὶ αὐτοὶ ὑπ' ἀρχῶν ἠθικῶν, ἐνῷ οὐδὲν ἕτερον ἐπιδιώκουσιν ἢ τὸ κοινῶς λεγόμενον, «σήκω σὺ νὰ κάτσω ἐγώ.» Εἷς τῶν πεφωτισμένων τούτων κοινωνιστῶν, ὁ Ἐδουάρδος Δρουμών, καυτηριαζων τοὺς κερδαλεόφρονας τούτους καιροσκόπους ἀποφαίνεται κατ' αὐτῶν ὡς ἑξῆς· «ὁ πειναλέος καὶ βίαιος χρησιμοποιῶν τὰς κοινωνικὰς ταραχάς, ἁρπαζει τὰ πλούτη καὶ τὰ κτήματα ἀπὸ τῶν προτέρων αὐτῶν κατόχων, εἶτα δ' ἀναφαίνεται εἴπερ τις καὶ ἄλλος συντηρητικὸς ἐν ἀνθρώποις. Μὴ ὁ καθ' ἡμᾶς Ραβασὼλ εἶνε ἧττον φρικώδης τοῦ ἐν ἔτει 1793 Φουσσέ; Οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον. Οἱ νῦν αὐτοκαλούμενοι ἀναρχικοὶ θὰ γείνωσι τὴν ἐπαύριον βαθύπλουτοι κτηματικοί, τότε δὲ θέλουσι συνδιαλλαγῆ πρὸς τὸ πρότερον ὑπ' αὐτῶν βρωμερὸν θεωρούμενον κεφάλαιον καὶ ἄτιμον ἰδιοκτησίαν, οἱ δὲ ἀπόγονοι αὐτῶν θὰ ἦνε τίς οἶδε τίνος τάξεως *ντιστεγγέδες*· ὁ ἔγγονος τοῦ Ραβασὼλ θὰ ἦνε ὁ δεῖνα βαρῶνος ἢ ὁ δεῖνα κόμης καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.»

Δεον ἄρα καὶ ἐπεῖγον εἶνε νὰ γείνωσι παραχωρήσεις, αἱ εὐλόγως ἀπαιτούμεναι, εἴς τε τοὺς ἀγρότας καὶ τοὺς ἐργάτας, εἰς τὰ στοιχεῖα τούτέστιν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν τρέφεται καὶ συντηρεῖται ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία, ἀλλ' ἄτινα αὐτὰ ταῦτα ἐλεεινότατα τρέφονται καὶ συντηροῦνται. Ἀνάγκη ἐπείγουσα νὰ ἀποφασισθῇ καὶ τολμηθῇ ποιά τις ἀβαρία, θυσία τις, ἄλλως τε δικαία, εἰς τὸ κατ' ἐπανάληψιν ἀπὸ ἐτῶν ἤδη κλυδωνιζόμενον κοινωνικὸν σκάφος, ἵνα μὴ ἐξαγριουμένων ἐκ διαφόρων ἀντιπνοιῶν τῶν περὶ αὐτὸ κυματων, ἀνατραπῇ τοῦτο αὖτανδρον. Ἰδοὺ ὅτι οὔτε αἱ ἐπισήμως ἱδρυόμεναι ἀποικίαι, οὔτε αἱ ἑκούσιαι, ἢ μᾶλλον ἀκούσιαι, γινόμεναι μεταναστεύσεις δύνανται νὰ δώσωσι τελείαν καὶ ἀποτελεσματικὴν διεξοδον εἰς τὴν δυσφορίαν· τούναντίον μάλιστα, ἡ κατάστασις ἐπιδεινοῦται, διοτι οἱ ὑπολειπόμενοι ἐπιβαρύνονται καὶ στρατεύοντες διαρκῶς καὶ φόρους πλείονας, ἐπέκεινα τῶν 25 τοῖς °/₀ πρὸς τούτοις καταβάλλοντες, ὅπως ἐμπλησθῇ τὸ ἀδηφάγον τέρας, ὁ ἄλλος οὐ-

* Ἴδε φύλλον 17 ἐ. ἔ.

τος τῆς ἐνόπλου καὶ ἐμπολέμου στάσεως Μινώταυρος.

Πρὸ μικροῦ ἐτελέσθη καὶ πάλιν ἡ παγκόσμιος τῶν ἐργατῶν ἑορτὴ καὶ πανήγυρις. Καὶ διεξήχθη μὲν αὕτη ἐν τάξει καὶ ἀξιοπρεπείᾳ, ὅπερ μαρτυρεῖ τὴν σοβαρότητα καὶ σπουδαιότητα τῆς ἀγομένης ἐνιαυσίως καὶ διεθνῶς κοινωνικῆς τελετῆς, δὲν ἠδυνήθησαν δὲ νὰ ἐξερεθίσωσι κατ' αὐτὴν τὰ πλήθη εἰς πκρεκτροπήν τινα διὰ τῶν ὑλακῶν αὐτῶν οἱ ὑπολανθάνοντες ἀναρχικοί, πλὴν ἀλλ' ὅμως ἐξεφράσθησαν κατὰ τὴν κοινωνικὴν τὸ ἔτος τοῦτο διαδήλωσιν καὶ διετυπώθησαν ἀξιώσεις μεγίστην ἐνέχουσαι καὶ βαρυσήμαντον σπουδαιότητα. Οὕτως ἐν τῷ παγκοσμίῳ ἀνθρωπίνῳ κέντρῳ, τοῖς Παρισίοις, εἰς τῶν δημοτικῶν συμβούλων, ὁ Ἄλλεμάν, εἶπεν εἰς ἐπήκοον τοῦ πλήθους τὰ ἑξῆς: «Ἡ πρώτη Μαΐου εἶναι ἡ τῆς ἐργασίας διαμαρτύρησις. Δέον νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῶν μέτρων, ἅτινα δικαιούμεθα νὰ ἐπιβάλωμεν εἰς ἐκείνους, οὓς σιτιζόμεν. Πρὸς τὸ παρὸν ἀρκούμεθα ζητοῦντες παρὰ τῶν παχυνομένων ἐκ τῶν ἡμετέρων ἱδρώτων ὀλιγωτέρας ἐργασίμους ὥρας. Χρήζομεν δὲ τῆς συνδρομῆς πάντων τῶν ἐχόντων καρδίαν καὶ ἐν ὀνόματι αὐτῶν κράζω ὑμῖν, θκρρεῖτε, διότι ἡ ἀνίδρυσις τῆς ἀκριβοδικαίας παγκοσμίου δημοκρατίας ἐγγίζει.» Ἕτερος δὲ ῥήτωρ, δημοτικὸς ὡσαύτως σύμβουλος, ἀνέκραξέ πως βιαιοπαθέστερον πρὸς τὸ πλῆθος, «Ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι οἱονεὶ ἐπιθεώρησις τῆς δυνάμεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων, εἶνε προμήνυμα νικηφόρου ἐπαναστάσεως. Αἱ κυβερνῶσαι κλάσεις τῶν κεφαλαιούχων ἐξηγριώθησαν καὶ πρόφασιν μόνον ζητοῦσιν, ὅπως χύσωσιν αἷμα, ἀλλ' ὁ λαὸς θὰ καταβάλῃ πᾶσαν ποσπάθειαν, ὅπως κωλύσῃ αἱματοχυσίας καὶ πολέμους.» Ταῦτα δὲν δύνανται νὰ ἦνε ἢ προάγγελοι μεταβολῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἢ ἀνατροπῆς περιαγούσης τὸ ἀνθρώπινον εἰς πολλῷ τῆς ἀγρίας καταστάσεως θέσιν χείρονα.

Ἤδη λοιπὸν ἵστανται ἀντιμέτωποι, βλοσυρῶς ἀλλήλους προσβλέποντες, ἔνθεν μὲν τὰ πλήθη τῶν ἀκτημόνων ἀγροτῶν καὶ τῶν ἀνεστίων ἐργατῶν, ἑτέρωθεν δὲ οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν ἀστοὶ καὶ αἱ προεξάρχουσαι ἐν αὐτοῖς κλάσεις τῶν κεφαλαιούχων καὶ γαιοκτημόνων. Καὶ ὄπισθεν μὲν τῶν πρωτων τάσσονται ὑποκινοῦντες καθ' ὅσον δύνανται καὶ ἐξερεθίζοντες αὐτοὺς παντοιοτρόπως ἐπ' ἰδιωφελείᾳ οἱ πολυώνυμοι ἀναρχικοί, τοὺς δὲ δευτέρους ὑποστηρίζουσιν ἢ δὲν συμβουλεύουσιν ἀποχρώντως οἱ πράττοντες τὰ κοινά. Ἐνῷ δὲ οἱ ἀναρχικοὶ γαργαλίζουσι τοὺς ἁπλουστέρους τοῦ πλήθους κηρύττοντες, ὅτι θέλουσι νὰ καταλύσωσι τὸ ἄδικον κοινωνικὸν καθεστὼς καὶ ὅτι διὰ μόνης τῆς ἀναρχίας θὰ ἀποτελεσθῇ μεγάλη οἰκογενεία, ἐν ᾗ πάντες θὰ προστατεύωσι τὸν ἀσθενῆ, ἐν ᾗ οὐδεὶς θὰ φθονῇ τὸν ἕτερον, διότι ἕκαστος θὰ ἔχῃ τὴν βεβαιότητα, ὅτι δὲν θὰ εὑρεθῇ ἐστερημένος τῶν ἀπαραιτήτων· ἐνῷ λέγομεν ταῦτα ἐπαγγέλλονται καὶ οὕτως ἐπιτηδείως ἐξερεθίζουσι τὰ πλήθη οἱ ἀναρχικοί, ἑτέρωθεν οἱ τῆς πολιτείας προϊστάμενοι, οὐ μόνον δὲν ἐφιστῶσι σπουδαίως τὴν προσοχὴν εἰς τὰ ἐκ τοιούτων ἐπαγγελιῶν πιθανὰ ἀποτελέσματα, ἀλλὰ καὶ ἐντείνουσιν ἐπιφόβως τὴν κακχεξίαν. Ἐνῷ οὗτοι δὲν συντελοῦσι κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς ἐπίτευξιν τῶν στοιχειωδῶν καὶ δικαίων ἀξιώσεων τοῦ πολλοῦ πλήθους, τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν, ἑτέρωθεν ἐπιφορτίζουσιν αὐτοὺς κυρίως δυσβαστάκτους καὶ διαρκῶς. Ἀναλώμασιν αὐτῶν πρὸ πάντων τηροῦσιν ἔνοπλον πολυχρονίως στάσιν καὶ ἐμπόλεμον κατάστασιν, ἢ διεξέγουσι πανωλέθρους παντοειδεῖς πολέμους διὰ λόγους ἀλόγους ἢ περιφιλαυτίας μεστούς, ἐνῷ ἂν αἱ κοινωνικαὶ τοῦ πλήθους ἀξιώσεις εὐλόγως πληρωθῶσιν, ἀφρονται τότε τὰ αἴτια τῶν διεθνῶν συγκρούσεων καὶ ὀλέθρων διότι οὐδεὶς πολίτης, ἔχων πατρίδα ἐλευθέραν, μὴ εἰς ἕτερον ἔθνος ὑπόδουλος, θὰ ἠλεκτρίζηται ἐκ τῶν ἐπικλήσεων τῶν ἐχόντων ἰδιωφελὲς συμφέρον εἰς πολέμους καὶ μάχας. Ἑνὸς μόνον ἔτους δαπάναι εἰς συντήρησιν ἑκατομμυριων στρατιωτῶν, ἀποσπωμένων ἐκ τῶν ἑστιῶν αὐτῶν, ἤρκουν ὅπως θερκπεύσωσι πολλαπλῆς στοιχειώδεις ἀνάγκας τοῦ ἐργατικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ πλήθους. Διὰ τῶν τοιούτων ἀναλωμάτων ἠδύναντο νὰ ἱδρυθῶσιν ἐν πρωτοις πάνταχοῦ ταμεῖα ἐργατικῶν συντάξεων, ἐστιατόρια, ἄσυλα ἀνὰ τὴν χώραν ἀναπήρων καὶ γερόντων καὶ ἄλλα ἀγαθοεργὰ εἰς τὸ πολὺ πλῆθος ἱδρύματα· τὸ δ' ἔτι σπουδαιότερον, δι' αὐτῶν ἠδυναντο νὰ διανοιγῶσι διὰ σιδηροδρόμων τὰ ἐνδότερα τῶν ἀπεράντων τῆς Ἀφρικῆς ἐκτάσεων, δι' ὧν οὐ μόνον ἤθελον διοχετεύονται ἀπροσκόπτως τὰ ἐξαγόμενα προ πάντων ἐκεῖθεν προϊόντα, ἀλλὰ καὶ διέξοδος ἤθελε παρέχεται εὐχερὴς καὶ εὐελπις εἰς τὸ κατὰ τὴν Εὐρώπην περίσσευμα τοῦ πληθυσμοῦ. Νῦν δ' ὅπως διάγουσιν οἱ διέποντες τὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν, καὶ τοῦτο ἀδυνατοῦσι νὰ ποιήσωσιν, ἢ τοὐλάχιστον τελεσφόρως νὰ διεξαγάγωσι, καὶ τὰ ἄπορα πρὸ πάντων πλῆθη καταπιέζουσιν, ἀνενδότως τὰς πρωτας αὐτῶν ἀναγκας καὶ δικαίας ἀξιώσεις μοὶ ἱκανοποιοῦντες καὶ συντριβοντες αὐτὰ διὰ φόρων χρημάτων καὶ αἵματος δυσβαστάκτων. Ἤδη οὐ μόνον ἡ νεαρὰ τῆς Ἰταλίας δύναμις, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τῆς Εὐρώπης εὐρωστότερα κράτη σκέπτονται σπουδαιως, ἂν πρέπῃ οὐ μόνον νὰ συνεχίσωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀποικιακῶν αὐτῶν σχεδίων, ἀλλὰ καὶ νὰ διατηρήσωσι τὰ ἤδη κεκτημένα. Ὁ λόγος δὲ ἁπλούστατος· ἀροῦ κάμπτωνται πολυτρόπως ἐκ τῶν οἴκοι ἀναγκῶν, πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς τελεσφόρον κατόρθωσιν τοιούτων ἔκτος τῆς Εὐρωπῆς ἠπειρωτικῶν ἐπιχειρήσεων, δι' ὧν σκοπεῖται πρωτίστως ἡ κοινωνικὴ οἰκονομία τῶν πολυπληθῶν ἀπόρων πληθυσμῶν;

Καὶ εἶνε μὲν σκόπιμος ἡ ἀποικιακὴ ἐπιχείρησις, ἀφοῦ καὶ ἑκουσίως, ἢ μᾶλλον ἀκουσίως, τὰ ἄπορα πλήθη ἐξ Εὐρώπης μεταναστεύωσιν· ἀλλὰ τοῦτο γίνεται, διότι δὲν θέλουσιν οἱ διέποντες ἢ δὲν τολμῶσι καὶ ἀποφασίζουσι νὰ ἐξεύρωσι τρόπον πρὸς μεταρρύθμισιν ἐκ βάσεων κοινωνικὴν καὶ κατὰ τὸ ἐνὸν τοὐλάχιστον ἐξίσωσιν τῶν ἤδη ὑφισταμένων μεγάλων ἀντιθέσεων. Ἐρρέθη μάλιστα, ὅτι καὶ Κινέζοι ἐργάται, εἰς εὐτελῆ ἀντιμισθίαν ἀρκούμενοι, καθὸ ὀλιγοχρεῖς καὶ ὀλιγοδάπανοι, ἀπέθησαν ἤδη εἰς Εὐρώπην, ἐν Ὀλλανδίᾳ ἢ Βελγίῳ, πρὸς ἀντικατάστασιν βεβκίως τῶν ἐγχωρίων. Ἐὰν τοῦτο ἀληθές, εἶνε ἔτι μᾶλλον σκανδαλῶδες καὶ ἀπελπιστικὸν σύμπτωμα, διότι οἱ κεφαλαιοῦχοι καὶ βαθύπλουτοι γαιοκτήμονες δὲν ἐννοοῦσιν οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον νὰ ἐνδώσωσιν εἰς τὰ τῶν ἀπόρων κλάσεων αἰτήματα. Καὶ ἐν τούτοις ἢ θὰ ὑπαχωρήσωσιν εἰς ταύτας τὰς ἀξιώσεις θέττον ἢ βράδιον ἑκουσίως, τὴν ἀνάγκην ποιοῦντες φιλοτιμίαν, ἢ θὰ ἐξανκγκασθῶσιν αἴφνης εἰς τοῦτο. Θὰ ἔτι στῇ ἀνάγκη, ἐξ ἧς θὰ προτιμηθῇ τὸ φαινόμενον κακὸν ἀντὶ τοῦ ὄντος κακοῦ. Ἀντὶ τῆς γενικῆς ἀναρχίας, πρὸς ἣν ὠθοῦνται τὰ ἄπορα καὶ ἀνέστια πλήθη, οὐχ ἧττον ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ εὐπόρων ἀστικῶν κλάσεων ἐξερεθιζόμενα ἢ ὑπὸ τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἀναρχικῶν καὶ τῶν κακοποιῶν στοιχείων, ἀνυπολογίστως προτιμητέα ποιά τις ὑποχώρησις καὶ διευθέτησις τῆς σπουδαιοτάτης κοινωνικῆς ὑποθέσεως. Τότε καὶ ἡ Πατρὶς, ἡ ἀποκηρυττομένη νῦν ὑπὸ τῶν κοσμοπολιτῶν τούτων, τῶν ἀναρχικῶν, θέλει θεραπεύεται καὶ φρουρεῖται θερμότερον, ἐὰν δεήσῃ, ὑπὸ τῶν οὕτω δικαιουμένων ἀπείρων τοῦ λαοῦ τέκνων, καὶ αἱ συνωμοσίαι θέλουσιν ὅλως καπκασταλῆ. διότι καὶ οὗτοι οἱ τόσον ὑποχθονίως δρῶντες Μηδενισταί, καθὸ ἐκδικούμενοι μόνον τὸν διὰ τῆς χειραφετήσεως ὑπηρετηθέντα ὑπὸ τοῦ ἐξόχου ἐκείνου ἡγεμόνος, Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', πολιτισμόν, καὶ οὐχὶ ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ ἀρχῶν κοινωνικῶν, θέλουσιν ἐξαφανισθῇ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς διὰ τῆς ὁπλισεως τοσούτων ἐργατικῶν καὶ ἀγροτικῶν χειρῶν, εὐγνωμονουσῶν εἰς τοὺς κυρίους αἰτίους τοιαύτης κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως, τηλικαύτης ἀνθρωπίνης παλιγενεσίας.

Β. ΨΙΛΑΚΗΣ

Ο ΓΕΡΩ-ΦΙΛΙΠΠΟΣ

(Διήγημα)

Ὡσὰν νὰ τὸν βλέπω ἀκόμη, ὡς νὰ τὸν ἔχω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου· τόσον ζωηρὰ ἀπετυπώθη ἐν τῇ μνήμῃ μου ἡ ἀγαθὴ μορφή του· ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ἐπροξένησεν εἰς τὴν νεαρὰν φαντασίαν μου ἡ θέα τοῦ γέροντος ἐκείνου στρατιώτου.

Εἰκοσαετὴς μόλις, πρὸ δεκαπέντε μηνῶν φθάσας εἰς Ὀδησσόν, ὑπέφερον ἔτι ὑπὸ νοσταλγίας. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς περικυκλούσης με τύρβης, συχνάκις ἀνεπόλουν τὸ παρελθόν, τὴν γεννέτειραν νῆσον, τὴν γραῖαν μητέρα μου, ἣν ἠναγκάσθην ν' ἀφήσω, τὸ σχολεῖον, τοὺς συντρόφους τῆς παιδικῆς χρυσῆς ἡλικίας μου, οὓς δὲν θὰ ἔβλεπον ἴσως πλέον καὶ ἐβυθιζόμην εἰς ἄφατον μελαγχολίαν. Συχνὰ καὶ ἀκουσίως μου δάκρυα ὕγραινον τοὺς ὀφθαλμούς μου, οὓς ἔσπευδον νὰ σπογγίσω ἵνα μὴ μὲ ἴδῃ κανεὶς καὶ πρὸ πάντων ὁ προϊστάμενός μου. Ἤμην ὑπάλληλος εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα, ἔπρεπε νὰ ζήσω, ν' ἀνοίξω πρὸ ἐμοῦ δρόμον, σταδίον καὶ ἐξ ἀνάγκης κατέστελλον τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας μου.

Πάντοτε μὲ συνεκίνει ἡ θέα στρατιώτου. Μ' ἔφερε κατὰ νοῦν τ' ἀνδραγαθήματα τῶν πατέρων μας καὶ πάντα πολεμιστὴν ὑπελάμβανον—τότε μάλιστα, ὡς τὸ ἐνδοξότερον καὶ δὴ τὸ εὐτυχέστερον τῆς πατρίδος τέκνον. Πολὺ βραδύτερον, ὅτε πλέον ἠνδρώθην, ἔμαθον ὅτι πᾶν ἔργον ἔχει τὰς ἀκάνθας του, ὡς ἔχει αὐτὰς πᾶν ῥόδον, ὅτι ὅσον φωτεινὴ καὶ ἂν εἶνε ἡ εἰκὼν τοῦ βίου, ἔχει πάντοτε τὰς σκιὰς αὐτῆς καὶ ὅτι δύναταί τις παντοιοτρόπως νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν πλησίον. Ἀλλὰ τὴν νεανικήν, τὴν ἐνθουσιώδη ψυχήν μου κατεῖχον τότε ἄλλαι ἰδέαι.

Τότε ἐγνώρισα τὸν γέροντα Φιλιππον, οὗ, μετὰ πάροδον τόσων ἐτῶν ἀναπολῶ μετὰ συγκινήσεως τὴν μορφήν. Ἦτο ὑπερεβδομηκοντούτης, παλαιὸς στρατιώτης ὅτε ἐγνωρίσθημεν... καὶ ἐφιλιώθημεν. Τί κοινὸν θὰ εἴπῆτε μεταξὺ γέροντος στρατιώτου καὶ νεαροῦ ἐμπορυπαλλήλου; Καὶ ὅμως Κυριακὴν τινα ἐνθυμοῦμαι, μετέβαινον εἰς τὸ ταχυδρομεῖον. Παραπλεύρως τοῦ καταστήματος τούτου, ἔκειτο ὁ οἶκος τοῦ ἑβραίου Τραπεζίτου Ρ. Διερχόμενος πρὸ τοῦ μεγάρου, εἶδον στηριζόμενον ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς αὐλείου θύρας γέροντα ὑψηλόσωμον, φέροντα στρατιωτικὸν ποδήρη μανδύαν, κομβωμένον μέχρι τοῦ λαιμοῦ καὶ οὐ τὸ στῆθος ἐκόσμει μακρὰ σειρὰ παρασήμων. Τὸ πρόσωπόν του, ἐφ' οὗ ἐφαινετο ἐπικαθημένη ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ γαλήνη, ἦτο ἐπιμελῶς ἐξυρισμένον, ἔφερε δὲ μόνον μύστακας, οὗς ὁ χρόνος εἶχεν ἠμιλευκάνει μόνον. Ὁ γέρων ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μακρὸν σάρωθρον. Ἡ θέα τῶν παρασήμων ἐκείνων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ σάρωθρον μοὶ ἐπροξένησαν ἀλγεινὴν αἴσθησιν.— Πῶς— διενοήθην— ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὡς δεικνύει τὸ στῆθος του, θὰ ὑπηρέτησεν εὐδοκίμως πολλὰ ἔτη καὶ εἰς τὸ γῆρας του κατήντησεν σαρωτής! Καὶ ἠσθάνθην ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ προφανεῖ ἀδικίᾳ. Ἐνθουσιωδὴς ὡς ἦμην, ἐφανταζόμην τὸν γέροντα κινδυνεύσαντα ἀπειράκις εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, πληγωθέντα πιθανῶς οὐχὶ ἅπαξ καὶ ὅτε πλέον αἱ κνῆμαί του κατήντησαν νὰ τὸν φέρωσι μόλις, σχεδὸν ἐπαιτοῦντα τὸν ἄρτον του μὲ χεῖρα τρέμουσαν ἐξ ἀδυναμίας, μὲ τὴν αὐτὴν ἐκείνην χεῖρα ἥτις εἶχεν ὑψωθῇ μυριακις κατὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος! Φεῦ! κατόπιν, εἰς τὸ πέλαγος τοῦ βίου, πολλάκις μ' ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ δοκιμάσω τὴν αὐτὴν ἀνίσχυρον ἀγανάκτησιν ἐπὶ παραπλησίοις ἀδικήμασιν.

Παρὰ τὴν θυρίδα τοῦ ταχυδρ. Γραφείου ἦτο μέγας συνωστισμός. Ἐγὼ ἐζήτουν νὰ εἰσχωρήσω, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωνα. Αἴφνης, αὐθάδης τις ἐξ ἐκείνων οὓς ἀπαντᾶ τις ἐνίοτε μὲ ἀπώθησε βιαίως καὶ ἔλαβε τὴν θέσιν μου. Διεμαρτυρήθην καὶ ὁ αὐθάδης μοὶ ἀπήντησε μὲ φράσεις ὑβριστικάς· τὸ ἐρύθημα ἀνῆλθεν εἰς τὰς παρειάς μου, ἠγνόουν τί νὰ πράξω, ὅτε χεὶρ στιβαρὰ ἠρπασεν ἐκ τοῦ περιλαιμίου τὸν ἀνάγωγον καὶ τὸν ἔσυρεν ἔξω. Ἐστράφην καὶ εἶδα τὸν γέροντα στρατιώτην ὠθοῦντα εἰς τὰ ὀπίσω τὸν ὑβριστὴν μου ὅστις δὲν ἐτόλμα ν' ἀντισταθῇ.

— Πήγαινε, παιδί μου στὴ θέσι σου, εἶπεν ὁ γέρων ἀποταθεὶς πρὸς ἐμέ.—Καὶ σύ, προσέθηκε, νὰ ξέρῃς νὰ φέρεσαι. Ὁ ἐλεεινὸς ἐκεῖνος ὠπισθοχώρησε.

Πάντες ἐχειροκρότησαν τὴν πρᾶξιν τοῦ στρατιώτου, ἐγὼ δὲ τὸν εὐχαρίστησα μὲ θερμὰς ἐκφράσεις.

Ἦτο ἡ πρώτη γνωριμία μου μετὰ τοῦ γέροντος.

Σχεδὸν καθ' ἑκάστην διερχόμενος πρὸ τῆς θυρας τοῦ πλουσίου μεγάρου ἐχαιρέτιζον τὸν γέροντα, ὅστις μοὶ ἀνταπέδιδε τὸν χαιρετισμὸν μετὰ προθυμίας. Πρωΐαν τινὰ, ἐκάθητο ἐπί τινος παρὰ τὴν θύραν ξυλίνου ἐδωλίου καὶ, κρατῶν μικρὰν καπνοσύριγγα, ἐκάπνιζε. Μετὰ τὸν συνήθη χαιρετισμόν, μὲ προσεκάλεσε νὰ καθήσω. Ὑπήκουσα, ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχα ἐργασίαν, ἠρχίσαμεν τὴν συνδιάλεξιν. Ἐζήτησα μετ' ἐνδιαφέροντος νὰ μάθω τὰ κατ' αὐτόν, ἐκεῖνος ὅμως ἠρώτησε πρῶτον τίς ἤμην ἐγώ. Τῷ διηγήθην ἐν ὀλίγοις τὴν μικρὰν ἱστορίαν μου, ἐχάρη δὲ λιαν μαθὼν ὅτι ἤμην Ἕλλην. Δὲν ἦτο ἐγγράμματος, ἡ ἱστορία ὅμως εἰς τά γενικὰ δὲν τῷ ἦτο ξένη, ὡς ἔλαβον ἀφορμὴν κατόπιν νὰ μαθω.

— Μὲ τοὺς Ἕλληνας, εἶπεν, εἴμεθα ἀδελφοί. Ἡ πατρίς σου μᾶς ἔδωκε τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγαπῶμεν. Εἰς τὴν ἐπανάστασιν σας ἐγὼ ἤμην νέος στρατιώτης καὶ ἂν μὲ ἔστελλαν, προθύμως θὰ ἔχυνα τὸ αἷμα μου διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀδελφούς. Ἀλλ' ἔχομεν καὶ τὰ δύο ἔθνη ἕνα ἐχθρόν, τὸν Τοῦρκον! Ἐγώ, προσέθηκε, ἔκαμα το χρέος μου, ἂς το κάμουν τώρα καὶ οἱ νέοι. Εἶμαι εὐχαριστημένος· ὑπηρέτησα τὸν θεὸν καὶ τὸν Τσαρον καὶ ἥσυχος ἀναμένω τὸ τέλος....

Καὶ ἐπλήρωσεν ἐκ νέου τὴν μικραν του καπνοσύριγγα ἣν ἐξεμύζα μεθ' ἡδονῆς.

Ἡτοιμαζόμην νὰ τῷ ἀποτείνω ἐρωτήσεις τινας, ἀλλὰ τὸν ἐκάλεσαν δι' ὑπηρεσιαν καὶ ἠγέρθη. Τὸν ἀπεχαιρέτισα.

— Στὸ καλό, παιδί μου, μὲ εἶπε, πέρνα νὰ τὰ λέμε ἐνίοτε.

Ἔκτοτε ἐβλεπόμεθα συχνὰ καὶ ἠρεσκόμην ἀκροώμενος αὐτοῦ διηγουμένου διάφορα ἐπεισόδια τοῦ βίου του. Εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰκοσαετής, ὑπηρέτησε δὲ—μὲ πίστιν καὶ ἀλήθειαν—ὡς ἐξεφράζετο, τεσσαράκοντα ὅλα ἔτη. Μ' ἔδειξε τὸ *χαρτί του*, ἔγραφον καταστὰν κιτρινόχρουν ἐκ τῆς πολυκαιριας, εἶδος διαβατηρίου ἐν ᾧ, ἐφαινετο ἡ ἀνδρία καὶ ἡ καλὴ διαγωγὴ τοῦ Φιλίππου καὶ δι' οὗ τῷ ἐδίδετο ἡ ἄδεια νὰ διάγῃ ἐλευθέρως εἰς ὅλας τὰς πόλεις τῆς Αὐτοκρατορια.. Ἐν τέλει τῷ ὡρίζετο συνταξις μὴ ὑπερβκίνουσα, ὡς ἐνθυμοῦμαι, τὰς δέκα πέντε δραχμὰς κατὰ μῆνα!

— Καὶ εἶσαι εὐχαριστημένος, παπποῦ, μὲ τὴν ἀμοιβήν; τὸν ἠρώτησα.

—Δόξα σοι, Κύριε! ἀπήντησεν. Ἔρθασα νὰ γείνω λοχίας· φαίνεται καλλίτερα δὲ ἠμπορεῦσα. Περνοῦμε ὅπως ὅπως. Ἐγὼ ἐπιστάτης τῆς αὐλῆς, ἡ γρηά μου μαγείρισσα καὶ ἡ μικρὰ σύνταξις.... Δόξα σοι Κύριε!

Συνεκινούμην ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ γέροντος στρατιώτου ὅστις, ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα ἐπὶ τόσα ἔτη, ἠγγνωμόνει διότι τῷ ἐδόθη ὡς ἀμοιβὴ.... ξηρὸς ἄρτος! Ἀλλ' εἶχεν ὁ γέρων καὶ παράσημα ἅτινα ἐκόσμουν τὸ τίμιον στῆθός του!

Συχνάκις μὲ προσεκάλει εἰς τὸν οἰκίσκον του, κείμενον εἰς τὸ βάθος τῆς αὐλῆς καὶ μοὶ διηγεῖτο μετ' ἐνθουσιασμοῦ πολλὰ ἐπεισόδια τοῦ πολέμου. Τὸν παρώτρυνα ἐνίοτε νὰ μὲ εἴπῃ ἰδιόν τι ἀνδραγάθημα, ἀλλὰ δὲν ἠγάπα νὰ περιαυτολογῇ. Εἰς τὰς διηγήσεις ἐνίοτε παρίστατο καὶ ἡ σύζυγός του, ἀγαθὴ γραῖα, ἥτις μὲ ἠγάπησε, διότι ἠγάπων τὸν γέροντα.

— Δὲν θέλει νὰ τὰ λέγῃ, μοὶ εἶπεν ἡμέραν τινα ἡ γραῖα Πελαγία, ἀπόντος τοῦ γέροντος. Ἐγὼ ὅμως, προσέθηκεν, ἔμαθα μερικὰ ἀπὸ ἕνα συστρατιώτην του γειτονά μας, ὅστις ἀπέθανε πέρυσι, ὁ Θεὸς συγχωρέσοι τον! Ἦτο καλὸς ἄνθρωπος καὶ ἠγάπα τὸν Φίλιππον, ἔλεγε δὲ ὅτι ἦτον ὁ καλλίτερός των.— Ὅλως διόλου τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, ἐξκολούθησεν ἡ γραῖα. Ἔχει ἀδελφὸ φτωχὸ μὲ μιὰ κόρη. Ἀπὸ τὸν πατέρα τους εἶχαν ἕνα σπιτάκι καὶ φαντασθῆτε, τὸ μερδικόν του τὸ ἐχάρισε τοῦ ἀδελφοῦ του γιὰ νὰ παντρέψῃ τὴν κόρη του, καὶ ἀπομείναμε ἡμεῖς χωρὶς τίποτε, δοῦλοι καὶ οἱ δύο!

Εἰς τὰς ἐκστρατείας, ὁσάκις ἐπρόκειτο περὶ κινδυνώδους τινος ἐγχειρήματος, ὁ Φιλιππος προσεφέρετο πρῶτος.

Παρὰ τῆς γραίας Πελαγίας ἔμαθα τὰ ἑξῆς, χαρακτηριζοντα ἀρκούντως τὸν λαμπρὸν στρατιώτην.

Νύκτά τινα ὁ λόχος τοῦ Φιλίππου εἶχε διαταχθῇ νὰ φυλαξῇ ἓν μέρος χωρὶς ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ν' ἀπομακρυνθῇ. Οἱ ἄνδρες ἠγρύπνουν, ὅτε τὸ ἐχθρικὸν τηλεβόλον ἐκρότησε καὶ μία βόμβα ἔπεσεν ἐν μέσῳ αὐτῶν. Οἱ ἄνδρες ἔτι ἀχθησαν ἀκουσίως των. Τί ἔμελλε νὰ συμβῇ; Ταχὺς ὡς ἀστραπὴ ὁ Φίλιππος ὥρμησε καὶ ἐκαλυψε τὴν βόμβαν μὲ τὸν ἐπενδύτην του· ἡ θρυαλλὶς ἐσβέσθη— Δόξα σοι Κύριε, ἐψιθύρισεν ὁ Φίλιππος.

Ἄλλοτε ἐν στιγμῇ κρισίμῳ τεθεὶς μεταξὺ τοῦ ἀξιωματικοῦ του καὶ μιᾶς ἐχθρικῆς λόγχης ἀπειλούσης αὐτὸν ἐπλήγωθη βαρέως καὶ ἔμεινε κλινήρης ὑπὲρ τὸν μῆνα. Τοιαῦτα ὑψίστης ἀφοσιώσεως ἔργα ἠρίθμει πολλὰ ὁ γέρων Φίλιππος εἰς τὸν μακρὸν στρατιωτικόν του βιον. Ἔφερε πολλὰς πληγὰς μοὶ ἔλεγε δέ. — Αὐταί εἶνε τὰ καλλίτερα παράσημά μου. Περὶ ἀμοιβῶν οὔτε εἶχε σκεφθῇ ποτέ. Προφανῶς δὲν ἦτο ἐκ τῶν τυχηρῶν τοῦ κόσμου τούτου ὁ γέρων Φίλιππος. Ἄλλως, θὰ ἠδύνατο καθήμενος νὰ προβιβάζηται ἀκόπως. Ἐκπληρώσας τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον, ὡς ὀλίγιστοι, ἔμεινεν εὐχαριστημένος μὲ τὰ ψιχία, ἅτινα τῷ εἶχον δοθῇ ἀντὶ ἀμοιβῆς.

— Δόξα σοι, Κύριε, ἐπανελάμβανε συχνάκις

II

Μετὰ τοῦ γέροντος στρατιώτου ἐβλεπόμην σχεδον καθεκάστην. Ἡ μετ' αὐτοῦ

συναναστροφὴ μὲ εἶχε γείνη ἀνάγκη. Μὲ ἠγάπησε καὶ ἐκεῖνος καὶ μ' ἔδιδε συμβουλὰς πατρικάς, ἃς εἰσέτι μετὰ συγκινήσεως ἀναπολῶ. Ἡ θερμή του καρδία εὕρισκε πάντοτε καλόν τι νὰ μὲ εἴπῃ. Ἡ μόνη του ἡδονὴ ἦτο μετὰ τὴν ἐργασίαν νὰ κάθηται ἐπὶ τοῦ ἐδωλίου του παρὰ τὴν αὐλείαν θύραν καὶ νὰ καπνίζῃ. Ἐμοίραζα ἐνίοτε μετ' αὐτοῦ τὸν καπνόν μου, ὃν ἐδέχετο εὐγνωμόνως.

Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν του ἔκαμα πολλὰς προόδους εἰς τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν. Καὶ ἔπρεπε νὰ ἰδῇ τις μὲ πόσην ὑπομονὴν μὲ ὑπηγόρευε λέξεις τὰς ὁποίας ἐγὼ ἔγραφα. Ὁσάκις ἐβράδυνα νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ, παρεπονεῖτο.—Σὲ ἀγαπῶ σὰν παιδί μου, μ' ἔλεγε, διότι ἔχεις καλὰ αἰσθήματα, πράγμα σπάνιον σημερα. Ἀλλά, προσέθετε, αν φ' γῆς καμμιὰ φορά, θὰ μὲ λησμονήσῃς.

— Ποτέ, παππού, ἀπεκρινόμην. Καὶ ἔλεγα τὴν ἀλήθειαν. Ἤμην ἐκ φύσεως ἐνθουσιωδης καὶ ἠσθανόμην ἀληθῆ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν τιμιον ἐκεῖνον χαρακτῆρα.

Δύο ἔτη παρῆλθον. Αἴφνης, διαλυθέντος τοῦ ἐμπορικοῦ οἴκου ἐν ᾧ ὑπηρέτουν, ἐδέησε νὰ ζητήσω ἐργασίαν ἀλλαχοῦ. Ἔγραψα εἰς φίλους καὶ δὲν ἐβράδυνα νὰ ἐπιτύχω θέσιν εἰς πόλιν τινα τῆς Ἀζοφικῆς. Ἐχάρην ἐννοεῖται, πολύ, ἀλλ' ὅτε ἐνθυμήθην ὅτι ὤφειλα ν' ἀφήσω τὸν καλόν μου γέροντα, δὲν δύναμαι νὰ εἴπω ἂν δὲν ἠσθάνθην τόσην λύπην, ὅσην εἶχα αἰσθανθῆ χαρὰν πρότερον.

Ὅτε τῷ ἀνεκοίνωσα τὴν εἴδησιν, συνεκινήθη.

— Γρήγορα μᾶς φεύγεις, εἶπε· ἀλλὰ πήγαινε στο Θεό. Σοῦ εὔχομαι πρόοδον, παιδί μου. Καμμιὰ φορὰ μὴ λησμονῆς καὶ μᾶς.

Ὅταν τὸν ἀπεχαιρέτιζα συνεκινήθην πολύ. Ἀκουσιως, ἀνεπόλησα τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀπεχαιρέτιζα τὴν πτωχὴν μου μητέρα καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ μὴ δακρύσω . . . Ἀλλὰ καὶ ὁ γέρων ἔδακνε τὸν φαιὸν μύσταχά του ἵνα κρατῆται.

Ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου παρῆλθεν ἔτος καθ' ὃ μοὶ ἦτο λίαν ζωηρὰ ἡ ἀνάμνησις τοῦ γέροντος. Ἐνίοτε διά τινος φίλου, διαμένοντος ἐν Ὀδησσῷ τῷ ἔστελλα καπνὸν καὶ ἐλάμβανα τὰς εὐχάς του. Βαθμηδόν, αἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὸ πολυμέριμνον τοῦ βίου μὲ ἠνάγκαζον νὰ στρέφωμαι ὁλονὲν σπανιώτερον εἰς τὸ παρελθόν. Ἐνίοτε, κατὰ μακρὰ διαλείμματα ἐνθυμούμην μετὰ πόνου τὸν γηραιὸν φίλον μου. Ἔπειτα ἀνεχώρησα εἰς ἄλλην πόλιν, κατόπιν εἰς ἄλλην καὶ τὰ ἔτη παρήρχοντο. Ἄλλαι φιλίαι, ἄλλαι σχέσεις ἐκαίζαν τὴν πρώτην ἐκείνην ἀνάμνησιν δὲν τὴν ἐξήλειψαν ὅμως. Μετ' εὐφροσύνης ἀνεπόλουν συχνάκις τὴν ἀγαθὴν μορφὴν τοῦ γέροντος.

Πρὸ πολλοῦ δὲν ἐμάνθανα τίποτε περὶ αὐτοῦ, τοῦ φίλου μου ἀναχωρήσαντος ἐκ τῆς πόλεως.

Ἑπταετία παρῆλθε! Κατὰ τὸ 1870 λαβὼν ἄδειαν ἀπουσίας, ἀνεχώρησα διὰ τὴν πατρίδα καὶ ἐδέησε νὰ διέλθω διὰ τῆς Ὀδησσοῦ. Μετὰ συγκινήσεως ἐπάτησα τὸ ἔδαφος τῆς πόλεως ἐκείνης . . . .

Ἐνθυμήθην τὸν γέροντα Φίλιππον . . . . Ἔζη ἄρά γε; Μὲ πόσην χαρὰν θὰ τὸν ἐπανέβλεπα!

Εἰς τὴν ἀποβάθραν μ' ἐδέχθη ὁ ἐξάδελφός μου Β. νεωστὶ ἀποκατασταθεὶς ἐν τῇ πόλει, μετά τινος φίλου του, καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ διηυθύνθημεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Μετὰ τὸ γεῦμα καὶ ἀφοῦ ἀνεπαύθην, ἐξήλθομεν εἰς περίπατον ἀνὰ τὴν πόλιν.

Πρώτη μου φροντὶς ὑπῆρξε νὰ ζητήσω τὸν Φίλιππον. Ἀνεκοίνωσα εἰς τοὺς συντρόφους τὴν ἐπιθυμίαν μου καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ διηυθύνθημεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἄλλοτε ὑπηρέτευε. Ἐκεῖ ὅμως πρὸ πολλοῦ κατῴκουν ἄλλα πρόσωπα καὶ οὐδεὶς ἐγνώριζέ τι περὶ τοῦ γέροντος στρατιώτου. Μ' ἐλύπησεν ἡ ἀποτυχία, ἀλλ' ἠλπιζα εἰς τὴν τύχην.

Παρῆλθον πέντε ἓξ ἡμέραι, καθ' ἃς δὲν ἔπαυα ἐρευνῶν περὶ τοῦ Φιλίππου, δυστυχῶς ἄνευ ἀποτελέσματος. Οἱ φίλοι ἐγέλων μὲ τὴν ἐπιμονήν μου.

Ἓν ἀπόγευμα ἐξῆλθον μετὰ τῶν συντρόφων εἰς περιπατον. Ἦτο λαμπρὸς καιρός. Αἴφνης, ἠκούσθη μουσικὴ παικνίζουσα πένθιμον ἐμβατήριον.

— Ὡραία, μοὶ λέγει ὁ ἐξάδελφος· θὰ ἰδῇς λαμπρὰν κηδειαν καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν τί νὰ κάμωμεν, ἃς παρακολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς.

Συγκατένευσα.

— Καὶ τίς ἀπέθανε; ἠρώτησα.

— Ὁ γενικὸς Διοικητής, στρατηγὸς Κ. Μετ' οὐ πολὺ ἐφάνησαν αἱ πρῶται ἅμαξαι, κατόπιν ἄλλαι, ἄλλαι εἰς σειρὰν ἀτελεύτητον. Τὸ ἐμβατήριον ἦτο συγκινητικώτατον. Στρατιῶται πεζοί, ἱππεῖς καὶ πυροβοληταὶ συνώδευον εἰς δύο μακρὰς σειράς, πλῆθος δὲ λαοῦ ἠκολούθει. Τὸ θέαμα ἦτο μεγαλοπρεπές. Τὰς ταινίας τοῦ φερέτρου ἐκράτουν ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἀπαστράπτοντες ἐκ χρυσοῦ καὶ κατάφορτοι παρασήμων.

Βραδέως χωροῦτα ἡ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναόν ὅπου ἐξεφωνήθησαν λόγοι ἐξαίροντες τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος.

Ἐξήλθομεν τοῦ ναοῦ. Τὸ περίχρυσον φέρετρον, κεκαλυμμένον ὑπὸ σωρείας μεγαλοπρεπῶν στεφάνων ἐτέθη ἐπὶ τῆς νεκροφόρου καὶ μὲ τὴν αὐτὴν τάξιν ἡ συνοδία ἔλαβε τὴν πρὸς τὸ νεκροταφεῖον ἄγουσαν. Ἠκολουθήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθαυμάσωμεν τὸ ὄντως λαμπρὸν κοιμητήριον τῆς πόλεως.

Ὅτε ἐφθάσαμεν ὁ ἥλιος ἤγγιζε πρὸς τὴν δύσιν. Προσῆλθον καὶ ἐγὼ ὅπως ἴδω τὸν νεκρόν. Ἦτο γέρων κατάλευκος, μὲ χαρακτηριστικὰ τραχέα. Πληθὺς παρασήμων καὶ ταινιῶν ἐκόσμει τὸ στῆθός του

—Καὶ τί ἄνθρωπος ἦτο; ἐρωτῶ τοὺς συντρόφους μου.

—Μασκαρᾶς πρώτης τάξεως, μὲ ἅπαντα ὁ φίλος τοῦ ἐξαδέλφου μου. Ἔγεινε στρατηγὸς χωρὶς ποτὲ νὰ ἰδῇ πεδίον μάχης, εἶχε μεγάλα μέσα καὶ κατώρθωνε νὰ τῷ δίδωνται ἐργολαβίαι σπουδαῖαι, ἐξ ὧν ἐπορίζετο σημαντικὰ κέρδη, πρὸς βλάβην τῶν κοινῶν συμφερόντων. Μὴν ἐρωτᾶς τί ἔχει κακωμένα, ἦτο δὲ πασίγνωστος ἡ αἰσχροκέρδεια καὶ ἡ σκληρότης του.

Ἔφθασεν ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ταφῇ ὁ νεκρὸς καὶ ἤρχισαν ἐκ νέου νὰ ἐκφωνῶνται λόγοι.

Ἐγὼ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπον. Εἶχον ἀκούσῃ πλέον τὸν ἐπικήδειον τοῦ μεγάλου νεκροῦ καὶ ἀφήσας τοὺς φίλους ἀπεμακρύνθην, ἵνα περιέλθω τὸ κοιμητήριον.

Εἶδον πολλὰ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα καὶ ἀνέγνωσα μυρίας ὅσας πεζὰς καὶ ποιητικὰς ἐπιγραφάς· ὁμνούσας, μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπιτυχῶς, τοὺς τεθνεῶτας. Ποῦ καὶ ποῦ, παρὰ πλούσιον τινα τάφον, ἐφαίνετο ξύλινος, χονδροειδὴς σταυρός, ἢ ἄξεστος πέτρα ἀντὶ μαρμάρου. Βεβαίως τὸ πτωχὸν μνῆμα ἔκρυπτεν ἀφανῆ νεκρόν . . . Πλησιάζομεν ἐν συγκινήσει . . .

Αἴφνης ἔπληξε τὴν ἀκοήν μου, ὡς θρηνώδης ζεφύρου πνοή, ἀσθενὴς ψαλμῳδία· ἐστράφην καὶ εἰς τινα γωνίαν τοῦ κοιμητηρίου εἶδον τερέκ κρατοῦντα θυμιατήριον καὶ ψάλλοντα εὐχὰς νεκωσίμους. Τέσσαρες ἄνδρες ἐκράτουν φέρετρον γυμνὸν παντὸς στολισμοῦ, ἕτοιμοι νὰ τὸ καταβιβάσωσιν εἰς τὸν ἐκεῖ πλησίον χαίνοντα λάκκον. Δύο γυναῖκες, πενιχρὰ ἐνδεδυμέναι γονυπετεῖς πρὸ τοῦ φερέτρου ἐθρήνουν . . . Ἡ ἀντίθεσις, συνηθεστάτη ἄλλως τε, μὲ συνεκίνησε . . ἐπλησίασα . . τὰ γόνατά μου ἐκάμφθησαν ἀκουσίως μου καὶ ἀνελύθην εἰς δάκρυα . . Εἶχον γνωρίσει . . . Ἐνώπιόν μου, ἐντὸς τοῦ πενιχροῦ ἐκείνου φερέτρου ἔκειτο ἐξηπλωμένος ὁ γέρων-Φίλιππος, ὁ λαμπρὸς στρατιώτης, ἡ σπανία ἐκείνη καρδία. Ἐρρίψαν τὸν κατανυγῆ ἐπενδύτην του καὶ ἐπὶ τοῦ τιμίου στήθους του τῆς ἀληθοῦς ἀνδρείας τὰ σήματα. Ἐτὶ τῶν ὠχρῶν του χειλέων ἐπλανᾶτο, καὶ τότε ἀκόμη, τὸ προσηνές του μειδίαμα.

Ὁποία ἀτυχία νὰ μὴ τὸν προφθάσω ζῶντα!

Ἔρριψα κ' ἐγὼ δράκα χώματος ἐν τῷ τάφῳ του καὶ ὅτε οὗτος ἐντελῶς ἐκαλύφθη, ἐγὼ ἔμενα ἔτι γονυπετής.

Ἡ γραῦς χήρα ἀναγνωρίσασά με, μ' ἐπλησίασε καὶ κλαίουσα μοὶ εἶπεν ὅτι, ὁ γέρων μ' ἐνθυμεῖτο πάντοτε καὶ ὅτι πρὸ μικροῦ ἀσθενήσας ἐσβέσθη ὡς λυχνία, ἀφ' ἧς ἔλειψε τὸ ἔλαιον.—Ἕνα χρόνο τώρα —προσέθηκεν —ὁ γέρος δὲ 'μποροῦσε νὰ δουλεύῃ καὶ ὑποφέραμε δυστυχία.

Αἴφνης ἠκούσθησαν κρότοι πυροβολων! Παρεδίδετο εἰς τὴν γῆν ὁ ἔνδοξος στρατηγός!

Ἡμεῖς ἐρραντίσαμεν μὲ ὀλίγα ἔτι δάκρυα τὸ νωπὸν χῶμα τοῦ τάφου τοῦ πτωχοῦ Φιλίππου καὶ ἀπεμακρύνθημεν.

Συνώδευσα τὴν γραῖαν μέχρι τῆς καλύβης της καὶ ἰδὼν τὴν πτωχείαν της, τὴν συνέδραμον, ὅσον ἠδυνήθην.

Μετά τινάς ἡμέρας ἀνεχώρησα καὶ δὲν ἤκουσα πλέον περὶ αὐτῆς.

Ἀλλὰ διατηρῶ καὶ σήμερον ἔτι, ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν τοῦ γέροντος Φιλίππου.

Π. Α. ΑΞΙΩΤΗΣ

Ο ΜΟΖΑΡΤ

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ

(Συνέχεια)

Ὁ Μόζαρτ μένων ἐν Ἰταλίᾳ ἀφιεροῦται ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐκ Μιλάνου παραγγελθέντος μελοδράματος: *Μιθριδάτης, ὁ βασιλεὺς τοῦ Πόντου* ὅπερ ἐκτελεῖται τὸ πρῶτον κατὰ δεκέμβριον τοῦ 1770. Τὸ κοινὸν παρευρέθη μετά τινος ἐνδοιασμοῦ ἕνεκα τῆς ἡλικίας τοῦ συνθέτου. Ἐν τούτοις, ἀπὸ τῶν πρώτων ᾠδῶν κύματα ἀνευφημιῶν διεχύθησαν ἀνὰ τὴν αἴθουσαν· τὸ ἀκροατήριον ἐνθουσιωδῶς ἀνεφώνει: «Ζήτω ὁ μαέστρος! Ζήτω ὁ μαεστρῖνος!»

Ὁ φιλαρμονικὸς ἵππος, ὡς ἀπεκάλουν αὐτὸν οἱ ἐκ Μιλάνου ἐρασιτέχναι, συνομολογεῖ ἀμέσως νέον συμβόλαιον μετὰ τοῦ αὐτοῦ θεατρώνου· ὁ δὲ κόμης Φιρμιὰν τῷ παραγγέλει ἐξ ὀνόματος τῆς Μαρίας Θηρεσίας τὴν σύνθεσιν διπράκτου θουκολικοῦ ἔργου, ὅπερ θὰ παριστάνετο ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ ἀρχιδουκὸς Φερδινάνδου μετὰ τῆς Βεατρίκης d'Estre.

Ἐν τούτοις, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ ἡλίου τῆς Μεσημβρίας, ὁ Μόζαρτ εἶχε μεταβληθῆ μεγάλως. Τὸ ἀνάστημά του διὰ μιᾶς ἀνεπτύχθη καὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου του μηκυνόμενοι ἐδίδον αὐτῷ ὄψιν μᾶλλον ἀρρενωπήν. Ἐνὶ λόγῳ τὸ παιδίον κατέστη ἀνήρ.

Διέτρεχε μόλις τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας του ὅτε καὶ ἡ καρδία του, προώρως ὅπως ἡ μεγαλοφυΐα του ἀναπτυχθεῖσα, ἠσθάνθη τὸν ἔρωτα. Περὶ τοῦ προσωπου, ὅπερ τῷ ἐνέπνευσε τὸ πρῶτον τοῦτο αἴσθημα, γινωσκομεν μόνον ὅτι ἦτο κόρη ὑπερβαίνουσα αὐτὸν κατὰ δεκαετίαν τοὐλάχιστον, ὅτι ἦτο ἤδη μεμνηστευμένη καὶ ὅτι ὁ ταχὺς γάμος της ἀπέσπασε πρόρριζα τὸ πρῶτον ἄνθος τῆς τρυφερᾶς καὶ περιπαθοῦς καρδίας τοῦ καλλιτέχνου.

Τὸ νέον τοῦ Μόζαρτ μελόδραμα παρεστάθη τὸ πρῶτον ἐν Μοδένῃ κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1771· ὁδὲ τοῦ κοινοῦ ἐνθουσιασμὸς ὑπῆρξε τοιοῦτος, ὥστε ὁ Hasse καίτοι γηράσας ἐν τῷ ἔργῳ, ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ψιθυρίζων θλιβερῶς:

— Τὸ παιδίον τοῦτο θὰ μᾶς κάμει ὅλους νὰ λησμονηθῶμεν.

Ἀποθανόντος τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἀρχιεπισκόπου Σιγισμόνδου, ἑορταὶ προπαρασκευάζονται ἐν Σαλτσβούργῳ ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει τοῦ διαδόχου του. Ὁ Μόζαρτ κατὰ παραγγελίαν γράφει ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μιαν azione teatrale ἤτοι μυθικήν τινα μονόπρακτον μελοποιίαν ἐπιγραφομένην: *Τὸ ὄνειρον τοῦ Σκιπίωνος*. Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, παριστάνεται μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐν Μιλάνῳ τὸ τρίπρακτον μελόδραμα του *Λούκιος Σύλλας*. Μετὰ μικρὸν ἐγκαταλείπει τὴν Ἰταλίαν ὑπὸ τοὺς καλλιτέρους οἰωνούς. Εἰς τοὺς Ἰταλοὺς διδασκάλους ὀφείλει τὸ μελῳδικὸν ὕφος ὅπερ διακρίνει ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἡ πρώτη περίοδος τοῦ μουσικοῦ σταδίου τοῦ ἥρωος ἡμῶν περατοῦται ἐνταῦθα. Ἂν δὲ ἀριθμήσωμεν τὸν κατάλογον τῶν μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔργων του, θὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι πολλοὶ συνθέται, καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωήν, δὲν ἔγραψαν ὅσα ὁ 17ετὴς μεῖραξ.

Ε'.

Νῦν σκιαγραφήσωμεν τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἀνδρός. Ὁ θαυμάσιος παῖς ὑποχωρεῖ ἤδη πρὸ τοῦ μεγάλου διδασκάλου.

Ὁ Μόζαρτ ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας νὰ συνθέσῃ μελόδραμα κωμικόν, περὶ τὰ τέλη τοῦ 1774 ἀπέρχεται εἰς Μόναχον ὅπως ἐκχυμνάσῃ τὸν θίασον εἰς τὸ νέον αὐτοῦ ἔργον: *Ἡ Ὑποκρινομένη κηπουρός*, ἥτις εἶνε μελόδραμα κολὺ ἀνώτερον τοῦ *Μιθριδάτου* καὶ τοῦ *Σύλλα*.

Οἱ χαρακτῆρες ἐν αὐτῷ εἶνε μετὰ πολλῆς λεπτομερείας μεμελετημένοι. Τὸ δραματικὸν μέρος καλλίστης ἐπινοίας. Τὰ δύο τελικὰ μέρη ἀναπτύσσουσιν ἐντέχνως, τὰ διάφορα ἐπεισόδια τοῦ τέλους τῆς πρώτης καὶ δευτέρας πράξεως· εἶνε δὲ ταῦτα ἔργα ἀριστοτέχνου. Ἡ δὲ μελῳδία δὲν εἶνε πλέον ταχεῖα καὶ συνεσταλμένη, ἀλλὰ πρωτότυπος καὶ ἀπορρέουσα ἐκ τῆς καρδίας, ἧς διακρίνονται οἱ παλμοί.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἡγεμὼν του προπαρασκευάζων ἑορτὰς πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀρχιδουκὸς Μαξιμιλιανοῦ ἀναμιμνήσκεται του διευθυντοῦ τῶν συναυλιῶν του,— ὃν ἤμοιβε διὰ τὴν ὑψηλὴν ταύτην τιμὴν ἀντὶ 12 φιορινίων κατὰ μῆνα, καὶ τῷ παραγγέλει τὴν μελοποιησιν τοῦ Il re Pastore, μελοδράματος σοβαροῦ εἰς δύο πράξεις.

Μεθ' ὅλον τό γονιμον τοῦ νοός του, ὁ Μόζαρτ διήρχετο τὰς ἡμέρας του ἐν μεγίστῃ μονοτονίᾳ. Περιηγητής τις σύγχρονος αὐτοῦ, περιγράφει ὡς ἑξῆς τὸν βίον τοῦ Σαλτσβούργου:

«Ὁ ἡγεμὼν μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησιαν καὶ εἰς τὸ κυνήγιον· οἱ ἀριστοκράται εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὴν ἐκκλησιαν· οἱ ἀστοὶ τρωγουν, πινουν καὶ προσεύχονται· τὸ λοιπὸν τῶν κατοίκων, προσεύχεται πίνει καὶ καὶ τρώγει.»

Ἀτμόσφαιρα τοσοῦτον πεζὴ δὲν ἠρμοζεν εἰς τὴν λεπτεπίλεπτον φύσιν τοῦ ἥρωος ἡμῶν· ἠδύνατο ἴσως νὰ συναναστρέφηται προς τινας ἐκλεκτοὺς τῆς πόλεως, οἱ κύριοι ὅμως οὗτοι ἐφέροντο ψυχρῶς πρὸς αὐτόν.

Ὁ Μόζαρτ λοιπὸν ἔζη ἀπομεμονωμένος· ὁ δὲ πατήρ του ἐννοῶν, ὅτι ἡ πυρετώδης φαντασία του εἶχεν ἀναγκην τοῦ θορύβου καὶ τῆς ἀτμοσφαιρας τῶν μεγαλοπόλεων, ζητεῖ μηνιαίαν ἄδειαν, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν ἀρνεῖται ταύτην ἐπὶ τῷ προσχήματι ὅτι δὲν ἀνέχεται πλέον νὰ πλανᾶται ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ἐπαιτῶν την εὔνοιαν τοῦ κοινοῦ, νέος προσκεκολλημένος εἰς τὸ ἄτομον Αὐτοῦ. Ἡ σκαιὰ αὕτη προσβολὴ ἔφερεν εἰς τοιαύτην ἀγανάκτησιν τὸν Μόζαρτ, ὥστε οὗτος παρητήθη ἀμέσως τῆς ὑπηρεσίας του καὶ ἐγκαταλείπει μετὰ τῆς μητρός του τὸ Σαλτσβοῦργον. Συγκινητικωτατος ὑπῆρξεν ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός του πρῶτος οὗτος ἀποχωρισμός.

Ποῦ μετέβαινε τὸ παιδίον; Εἰς τί ἀπέβλεπεν; Ποῖα τὰ σχέδιά του, ποῖαι αἱ προσδοκίαι του; Οὐδ' αὐτὸς ἐγίνωσκε.

Φθάνει εἰς Μόναχον ἡ πρώτη δ' αὐτοῦ ἐπίσκεψις γίνεται πρὸς τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου, τὸν κόμητα Σέπ.

Ἀλλὰ τί εἶνε τὸ πεπρωμένον! Ἐὰν ὁ κόμης Σὲπ δὲν ἦτο τόσον φιλάργυρος θὰ συνέδεε συμβόλαιον μετὰ τοῦ Μόζαρτ, ἐν ᾧ ὁ καλλιτέχνης θ' ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συνθέτῃ κατ' ἔτος τέσσαρα μελοδράματα ἀντὶ τοῦ ἐξευτελιστικοῦ ποσοῦ τῶν 300 φιορ. καὶ μιᾶς εὐεργετικῆς παραστάσεως ἑκάστου τῶν ἔργων τούτων.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς τέχνης του ἀναντιρρήτως ἐπὶ ἄλλου θὰ ἐγίνετο ἐδάφους.

Τὸ ὄνειρον τοῦ Μόζαρτ ἦτο ἡ ἵδρυσις ἐθνικοῦ γερμανικοῦ μελοδράματος.

Ζητῶν ὅμως θέσιν ἐξασφαλίζουσαν αὐτῷ τὸν ἐπιούσιον, μεταβαίνει ἀπὸ Μονάχου εἰς Augsbourg, ἔνθα φιλοξενεῖται ἐγκαρδίως ὑπό τινος θείου αὐτοῦ, πατρὸς χαριεστάτης κόρης κατά τι νεωτέρας του.

Ὁ καλλιτέχνης ἡμῶν ἦτο ἐκ τῶν φύσεων ἐκείνων, αἵτινες ἐνδιαφέρονται ἀεὶποτε διὰ πᾶσαν γυναῖκα. Εὐαίσθητος μέχρις ὑπερβολῆς, ἔχων τὴν καρδίαν πάντοτε εὐπρόσιτον εἰς τρυφερὰς συγκινήσεις, ἐτέρπετο λίαν ἐν τῇ συναναστροφῇ πρὸς τὸ ἀσθενὲς φῦλον καὶ ἐν βραχεῖ διαστήματι καθίστατο αὐτῷ οἰκεῖος. Τοιοῦτος ὢν δὲν βραδύνει νὰ κατακτήσῃ τὴν καρδίαν τῆς μικρᾶς ἐξαδέλφης του καὶ νὰ συναψῇ μετ' αὐτῆς ἤδη συμβόλαιον, ἀλλὰ συμβόλαιον ἀγάπης, ἥτις καὶ μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν ἐξακολουθεῖ δι' ἀνταλλαγῆς εἰκόνων καὶ συνεχοῦς ἀλληλογραφίας.

Ἐν Mannhein πείθεται ὑπὸ θιάσου ἀοιδῶν νὰ μεταβῇ μετ' αὐτῶν εἰς Παρισίους. Ἀλλ' ἐνῷ ὁ πατὴρ δισταζει νὰ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ τοῦτο, λαμβάνει ἐπιστολὴν ἐπανειλημμένως τρεῖς ἐπιστολὰς ἐν αἷς ὁ Μόζαρτ δεικνύει μεταστροφὴν ἰδεῶν. Τὸ μυστήριον δὲ τῆς μεταβολῆς ταύτης προδίδεται ἐν ἑκάστῃ γραμμῇ:

Ὁ ἔρως ἐνίκα τὴν λογικὴν καὶ τὴν φιλίαν.

ΣΤ'.

Ἡ τύχη ἀρέσκεται εἰς παράδοξα παίγνια.

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1788, ὁ Μόζαρτ προσκληθεὶς ἡμέραν τινα εἰς τὸ μέγαρον de Kirchein Poland κατοικίαν τῆς οἰκογενείας Nassau Weilbourg καὶ θέλων, εἰς δεῖγμα εὐγνωμοσύνης ἐπὶ τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ προσκλήσει, νὰ προσφέρῃ τῷ πρίγκηπι d' Orange τινὰς ἐκ τῶν συνθέσεών του, ζητεῖ ἀντιγραφέα. Συνιστῶσι αὐτῷ ταπεινόν τινα τεχνίτην, καλούμενον Fridolin de Weber, ὅστις πατὴρ ἓξ θυγατέρων καὶ ἑνὸς υἱοῦ δὲν παρημέλησε τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του, μεθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν πενίαν. Μία δὲ ἐξ αὐτῶν, ἦτο κάτοχος ἐξόχου φωνῆς, ἣν ἤδη εἶχεν ἱκανῶς καλλιεργήμένην.

Ἡ δεκαπενταέτις χαριεσσα Λουΐζα συναντᾶται μετὰ τοῦ Μόζαρτ ἐν τῇ ἑσπεριδι ταύτῃ. Αἱ δύο νεαραὶ καρδίαι τάχιστα συνεννοοῦνται, αἱ χεῖρες των ἑνοῦνται, ὡσεὶ ἐγνωρίζοντο ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶδον τὸ φῶς·

Ἀπὸ δὲ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Μόζαρτ οὐδένα ἄλλον πόθον ἔχει ἢ νὰ καταστήσῃ τὴν νεαράν του φίλην πρώτην ἀοιδὸν τοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις μεθ' ὅλης τῆς ὁρμῆς του ὁ πρῶτος ἔρως εἶνε πάντοτε δειλός. Ἐκεῖναι αἱ δύο μόνον ἀλλὰ τόσον ἐν τούτοις θελκτικαὶ λέξεις «σ' ἀγαπῶ», ἔρχονται καὶ ἐπανέρχονται ἐπὶ τῶν χειλέων του, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ τὰς ἐκφράσῃ. Καταφεύγων εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Θεοῦ τονίζει τοὺς στίχους τούτους τοῦ Μεταστασίου.

"Non so d'onde viene guel tenere affetto . . .»

οἵτινες ψάλλουσι μεγαλοφώνως τὸν ἁρμονικὸν ὕμνον, ὃν ψιθυρίζει ἡ καρδία του. Ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν δὲ ταύτην αἰσθάνεται τὴν μελῳδίαν ἀνυψουμένην εἰς φθόγγους ἀκαταμαχήτου εὐγλωττίας.

Βέβκιος ὅτι θὰ τὸν ἐννοήσωσι τέλος, σπεύδει ἀλλὰ πρὸ τῆς θύρας τῆς ταπεινῆς κόρης τὸ θάρρος τὸν ἐγκατέλειπε πάλιν.

— Δεσποινίς, τῇ λέγει, σᾶς φέρω νέαν μελῳδίαν ἣν ἀφιέρωσα εἰς ὑμᾶς. Παρακαλῶ νὰ τὴν ἀναγνώσητε, ὅτε θὰ εἶσθε μόνη. Ἐμπιστεύομαι τὴν ἐρμηνείαν της εἰς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν σας.

Ὁποίαν ἔκστασιν, ὁποίαν εὐδαιμονίαν αἰσθάνεται ὁ πτωχὸς Μόζαρτ, ὅτε μετὰ δύο ἡμέρας ἐπανελθὼν εὑρίσκει τὴν Λουΐζαν ἐκγυμναζομένην εἰς τὴν ἀφιερωθεῖσαν αὐτῇ σύνθεσιν καὶ ἀποδίδουσαν ἐν συγκινήσει τὴν ἠχὼ τῶν ἰδίων του σκέψεων!

Μετά τινας ἡμέρας γράφει πρὸς τὸν πατέρα του: Ὁ διακαέστερος πόθος μου εἶνε νὰ καταστήσω εὐτυχῆ τὴν Δεσποινίδα Weber». Ὁ πατὴρ φοβηθεὶς ἐκ τῶν λόγων τούτων σπεύδει δι' ἐπιστολῆς νὰ τῷ ὑποδείξῃ μετὰ πολλῆς λεπτότητος τὸ σφαλερὸν τῶν ὑπολογισμῶν του. Ὁ δὲ Μόζαρτ μὴ τολμῶν ν' ἀντικρούσῃ τὰς ὀρθὰς παρατηρήσεις τοῦ πατρός, ἀπαντᾷ. «Ἀναχωρῶ εἰς Παρισίους κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ὑμῶν.»

Ὁ Μόζαρτ ἅπαξ ἔτι μεταβαίνει παρὰ τῇ φίλῃ του. Θέλει ν' ἀποτυπώσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς του, ὡς γλυκὺ καὶ παρήγορον ἐφόδιον, τὴν εἰκόνα τῆς Λουΐζης του. Ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐκείνῃ στιγμῇ ὁμιλῶν καὶ ἐκτυλίσσων τὰς ἐλπίδας του, δὲν ἠδύνατο νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυά του ἀφ' ἑτέρου ἡ Λουΐζα διδουσα αὐτῷ ζεῦγος πλεκτῶν χειροκτίων, ὑφασμένων, ἀναλύεται εἰς δάκρυα, δάκρυα θλίψεως ἀλλὰ καὶ ἀγανακτήσεως συνάμα, καθότι, ὡς γυνὴ δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ ἐξουσίαν ἀνωτέραν τῆς τῶν ὡραίων της ὀφθαλμῶν.

Τῇ 23 Μαρτίου τοῦ 1778 μὲ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδιαν ἐν πένθει βαθεῖ ὁ Μόζαρτ μετὰ τῆς μητρός του ἀφικνοῦνται εἰς Παρισίους. Ἐπὶ πολὺν χρόνον μελαγχολία καὶ νοσταλγία κατακυριεύουσι τὴν καρδίαν τοῦ καλλιτέχνου. Ἡ πολυθόρυβος ζωὴ τῶν πρωτευουσῶν δὲν ἁρμόζει εἰς τὰς πληγωμένας καρδίας, αἵτινες ἀρέσκονται μᾶλλον εἰς τὸν ἀέρα τῆς ἐξοχῆς, τὸν ὁρίζοντα τῆς πατρίδος καὶ τὰς τρυφερὰς διαχύσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ἀμέσως μετὰ τὴν εἰς Παρισίους ἄφιξίν του ἐπισκέπτεται τὸν Grimm τὸν πρῶτον προστάτην του καὶ τὸν Νοβέρ, διευθυντὴν τῶν μιμορχημάτων τοῦ Μελοδράματος. Δι' αὐτῶν γνωρίζει τὸν κ. Legros, διευθυντὴν τῶν Πνευματικῶν Συναυλιῶν. Ἀμφότεροι παρουσιάζουσι ὡς ἔργα αὐτῶν τῷ κοινῷ μίαν συναυλίαν καὶ ἐν μιμόρχημα ὧν τὰ πλεῖστα μέλη συνετέθησαν ὑπὸ τοῦ Μόζαρτ, ὅστις φοβούμενος μὴ ἀπωλέσῃ τὴν προστασίαν των, σιωπᾷ. Μετὰ πολλὰς προσπαθείας κατορθοῖ νὰ εὕρῃ ὀλίγα μαθήματα καὶ νὰ διορισθῇ διευθυντὴς καπέλλας τινός.

Ἐνῷ δὲ χάριν τοῦ ἄρτου διατρέχει τὴν πόλιν παραδίδων μαθήματα ἢ ἐπισκεπτόμενος τοὺς δῆθεν προστάτας του, ἡ μήτηρ του κατὰ τὴν ἔκφρασίν της, μένουσα ἐν τῇ φυλακῇ της ἀποκτᾷ πολλὴν εὐσαρκίαν ἥτις τῇ φέρει ἐλαφρὰς συμφορήσεις, ἃς μόλις προλαμβάνει διὰ συνεχῶν φλεβοτομιῶν. Τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατῴκουν, ἦτο τοσοῦτον στενόν, ὥστε μόλις ὑπῆρχε θέσις διὰ τὰς δύο κλίνας των καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον. Ζῶσα λοιπὸν ἐν τῇ νοσηρᾷ ταύτῃ ἀτμοσφαίρᾳ, μὴ ἐξερχομένη εἰς περίπατον, στερουμένη πάσης διασκεδάσεως δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ὑποκύψῃ καὶ τῇ 3ῃ Ἰουλίου ἐκπνέει ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ ἀφωσιωμένου αὐτῆς υἱοῦ.

Τὸ θλιβερὸν τοῦτο καὶ ἀπροσδόκητον συμβὰν μετέβαλεν ἐντελῶς τὰ σχέδια τοῦ Λουδοβίκου Μόζαρτ, ὅστις γινώσκων τὴν ἀπειρίαν τοῦ υἱοῦ του καὶ τὴν εὔπιστον φύσιν του, ἐφοβεῖτο ν' ἀφήσῃ αὐτὸν μόνον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκείνῃ πόλει, ἢ δὲν ἠγνόει καὶ τοὺς κινδύνους καὶ τὰ θέλγητρα. Οἱ φόβοι του ἐμετριάσθησαν ἀληθῶς, ὅτε ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ Grimm τὸν παρέλαβε παρ' αὐτῷ. Ἐν τούτοις ἡ συγκατοικία αὕτη ἀντὶ νὰ συνδέσῃ στενότερον τὸν Μόζαρτ μετὰ τοῦ Grimm, τοὐναντίον νῦν νὲ τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιθέτων χαρακτήρων διάστασιν: Ὁ Grimm κατ' οὐδένα λόγον ἤθελε νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἐγνώρισε τὸν Μόζαρτ παιδίον! Καθισταμένης ἀφορήτου τῆς συμβιώσεως, γράφει οὗτος πρὸς τὸν Α. Μόζαρτ ὅτι τὸ φρονιμώτερον ἦτο νὰ προσκαλέσῃ πλησίον του τὸν υἱόν του, ὅπερ καὶ δὲν βραδύνει νὰ πράξῃ. Πρὶν δ' ἐπανέλθῃ εἰς Σαλτσβοῦργον, διαμένει ἐπί τινας ἡμέρας εἰς Μόναχον ἔνθα γνωρίζει ὅτι θὰ συνκατήσῃ τὴν λατρευτήν του Λουΐζαν, προσληφθεῖσαν ἤδη εἰς τὸ θέατρον τῆς αὐλῆς ἀντὶ ἀμοιβῆς 1000 φιορινίων.

Ἐὰν ὅμως οὗτος διετήρει καρδίαν πιστὴν καὶ περιπαθῆ, ἡ Λουΐζα ἀπὸ καιροῦ ἤδη εἶχε συντρίψει τὰς ἀλύσεις της. Ἡ ὡραία ἀγνώμων ὑποδέχεται τὸν ταλαίπωρον ἐραστήν, μετὰ πολλῆς ψυχρότητος. Διὰ τοῦ πρώτου βλέμματος τῷ δίδει νὰ ἐννοήσῃ ὅτι οὐδὲν πρέπει νὰ ἐλπίζῃ πλέον. Πληγεὶς βαθύτατα, ἀλλ' ἀρκούντως ὑπερήφανος ὅπως μὴ ἐκφράσῃ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον παράπονον, ὁ Μόζατρ διευθύνεται ἠρέμα πρὸς τὸ παλαιὸν κλειδοκύμβαλον διὰ φωνῆς δὲ πλήρους ἄλγους, ἀλλὰ σταθερᾶς ψάλλει τὴν πρώτην στροφὴν δημώδους ᾄσματος:

"Τὴν κόρην, ἥτις μὲ περιφρονεῖ
Τὴν ἀρῆνω χωρὶς νὰ πονεῖ ἡ καρδία μου.„

Μὲ τὸν πόνον ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ χειρότερον μὲ τὸ βαλάντιον κενόν, ὁ Μόζαρτ ἀφικνεῖται εἰς Σαλτσβοῦργον περὶ τὰ μέσα τοῦ Ἰανουαρίου 1779 μετ' ἀπουσίαν δεκαέξ μηνῶν. Τὸ μακρὸν τοῦτο ταξείδιον δὲν ἀπέμεινεν ἐν τούτοις ἄκαρπον· κατέστησεν ἀκμαῖον ἄνδρα τὸ παιδίον καὶ διέπλασε τελείαν τοῦ καλλιτέχνου τὴν φύσιν.

Ἐπὶ μακρὸν τὸ τραῦμα του ἦτο αἱμοσταγές, ἀλλ' αἱ περιποιήσεις τῶν οἰκείων ἐπράυνον τὰς πικρίας του· ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐργασία, ὁ μέγας οὗτος σωτὴρ ἐνισχύει ἅπαξ ἔτι τὸν νοῦν του, ὅστις ἀποτινάσσει τὴν νάρκην, ὑφ' ἧς ἠπειλεῖτο νὰ καταληφθῇ.

Ζ'.

Ἐκτιμώμενος λίαν ὑπὸ τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Βαυαρίας λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν παραγγελίαν νὰ γράψῃ νέον ἔργον, ὅπερ ἔμελλε νὰ παρασταθῇ ἐν τῇ βαυαρικῇ πρωτευούσῃ κατὰ τὰς ἀπόκρεω τοῦ 1781. Συνεννοηθεὶς μετά τινος συνεργάτου αὐτοῦ, ἐκλέγει τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰδομενέως, βασιλέως τῆς Κρήτης. Τὸν μῦθον τοῦτον πολλάκις ἐπραγματεύθησαν ἀπὸ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς. Ἡ ἐκλογὴ τῆς ὑποθέσεως εἶνε χαρακτηριστική. Ἐὰν δὲ εἰσδύσωμεν ἐν τῇ σκέψει τοῦ συνθέτου, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἐσκέπτετο ἤδη νὰ συνδυάσῃ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦτο ἀντιθέτους τάσεις τοῦ γαλλικοῦ μελοδράματος καὶ τοῦ ἰταλικοῦ. Ὁ *Ἰδομενεὺς* εἶνε ἡ τελεία μετάπλασις τῆς τέχνης, εἶνε ἡ πρωτότυπος δημιουργία τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ ὕφους πάσης ἄλλης μουσικῆς ἐρχομένης μετὰ τὴν δραματικήν. Ὁ μελῳδικὸς χαρακτὴρ τοῦ *Ἰδομενέως* δὲν ὁμοιάζει οὔτε πρὸς τὴν καθαρὰν ἰταλικὴν μουσικήν, οὔτε πρὸς τὴν σχηματισθεῖσαν ἐξ αὐτῆς γερμανικὴν οὔτε πρὸς τὸ γαλλικὸν ὕφος, οὔτε τέλος πρὸς τὸ μεταποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Glück. Ὁ Μόζαρτ ἠρύσθη τὸ πᾶν ἐκ τῶν ἰδίων κεφαλαίων, τὸ δὲ ἔργον του καθίσταται ὁ τύπος μουσικῆς νέας, τόσον ἐν τῇ ἐκφράσει αὐτῆς, ἐν τῇ κατατάξει τῆς φράσεως, ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς κυρίως ἰδέας, ὅσον ἐν τῇ μεταμελῳδήσει, ἐν τῇ ἁρμονίᾳ καὶ τῇ ἐνοργανώσει. Οὐδὲν ἐκ τῶν προηγουμένων ἔργων ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἰδέαν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ *Ἰδομενέως*.

Ὁ Μόζαρτ λοιπὸν καὶ οὐχὶ ὁ Wagner ὑπῆρξεν ὁ ἀνακαινιστὴς τοῦ γερμανικοῦ μελοδράματος, εἰς αὐτὸν δὲ μόνον τὸ γερμανικὸν μελόδραμα ὀφείλει τὴν γέννησίν του.

Λεπτομέρειαι δὲν ὑπάρχουσιν περὶ τῆς παραστάσεως ταύτης. Τοῦτο μόνον γινώσκομεν, ὅτι ὁ ἐκλέκτωρ ἐνθουσιασθεὶς ἐφώνησεν ἀφελῶς.

— Οὐδέποτε ἐφανταζόμην ὅτι τόσον μικρὰ κεφαλὴ ἠδύνατο νὰ περιέχῃ τοσοῦτῳ μεγαλοπρεπεῖς ἰδέας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσχολιῶν του διατάσσεται νὰ μεταβῇ εἰς Βιέννην· αἱ ἐπιτυχίαι του διήγειρον πολὺν θόρυβον· ὁ δὲ ἐπίσκοπός του, ὅστις εὑρίσκετο ἐν τῇ αὐστριακῇ πρωτευούσῃ, ἤθελε νὰ ἐπιδειχθῇ διὰ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτοῦ μουσικοῦ. Ἀφιχθεὶς εἰς Βιέννην κατέλυσεν ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ του, τοῦθ' ὅπερ τὸν ἐξέπληξε μεγάλως γινώσκοντα, πόσον ὁ ἀλαζὼν καὶ μνησίκακος ἱερεὺς ἐμίσει αὐτόν. Καὶ πράγματι ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη ἡμέρας ἔλαβε δεῖγμα τῆς μεγίστης πρὸς αὐτὸν περιφρονήσεώς του. Ἐνῷ ὁ γραμματεύς του καὶ ὁ ἀρχιεφύλαξ ἐδείπνουν ἐν ἰδιαιτέρῳ θαλάμῳ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κόμητος d'Arro, ὁ Μόζαρτ διετάχθη ἄνευ περιστροφῶν νὰ δειπνᾷ εἰς τὸ μαγειρεῖον. «Τῇ 11 καὶ ½ ὥρᾳ, ἔγραφε τότε ὁ Μόζαρτ πρὸς τὸν πατέρα του, γευματίζομεν. Περὶ τὴν τράπεζαν κάθηνται οἱ δύο θαλαμηπόλοι, ὁ οἰκονόμος, οἱ δύο μάγειροι τῆς Α. Υ. καὶ ἡ Ἡμετέρα *Μηδαμινότης*.» Ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα ἀπέτυχεν· ὁ Μόζαρτ ἦτο ὑπερήφανος, ἀλλ' οὐχὶ καὶ μάταιος. Τοῦ πρίγκιπος Galitzin ἐκδηλώσαντος τὴν ἐπιθυμίαν ν' ἀκούσῃ τὸν Μόζαρτ, ὁ ἐπίσκοπος τὸν συμπαρέλαβε μετ' αὐτοῦ, ὅπερ συνήθως ἔπραττεν, ἀλλὰ διέταξε νὰ εἰσαγάσωσι αὐτὸν διὰ τῆς εἰσόδου τῆς ὑπηρεσίας. Ὁ Μόζαρτ ἐξέφυγε καὶ τὴν δευτέραν ταύτην ταπείνωσιν: Διαβὰς ὑπερηφάνως πρὸ τῶν ὑπηρετῶν καὶ πορευθεὶς πρὸς τὸν Ἀμφιτρύονα, ἐπαρουσίασεν ἑαυτὸν μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ κατέλαβε τὴν θέσιν του. Δευτέρα αὕτη ἀποτυχία διὰ τὸν ἀρχιεπίσκοπον.

Ἐν τούτοις ἡ Βιέννη διασκεδάζει ὡς τρελλὴ μετὰ τὸ παρατεταμένον πένθος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Μαρίας Θηρεσίας. Γεύματα, χοροί, συναυλίαι δίδονται ἀλλεπαλλήλως. Ἀλλ' ὁ Μόζαρτ, ἕνεκα ἀπαγορεύσεως τοῦ ἡγεμόνος του, ἀδυνατεῖ νὰ ἐπωφεληθῇ τῶν ἀποστελλομένων αὐτῷ προσκλήσεων καὶ μετὰ θλίψεως βλέπει προσεγγίζουσαν τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως, ὅτε ἀποσδοκήτως μεγάλη προκηρύσσεται συναυλία ὑπὲρ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ, τοῦθ' ὅπερ ἀναγκάζει τὸν ἀρχιεπίσκοπον νὰ ἐπιτρέψῃ τῷ Μόζαρτ ὅπως συντελέσῃ εἰς ταύτην, ἐπιφυλαττόμενος νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του.

Καὶ πράγματι, τῷ διατάσσει νὰ παρουσιάζηται τακτικῶς πᾶσαν πρωΐαν εἰς τὸν προθάλαμόν του καὶ νὰ ἀναμένῃ ἐκεῖ τὰς προσταγάς του, διότι ὑπῆρχον καὶ τότε πρίγκηπες θεωροῦντες τοὺς καλλιτέχνας ὡς ὄντα ὑποδεέστερα αὐτῶν ἢ τοὐλάχιστον ἴσα πρὸς τοὺς ὑπηρέτας των. Ὁ Μόζαρτ προσποιεῖται ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὴν διαταγήν, ἥτις τότε ἐπαναλαμβάνεται μετὰ πλείονος ἐπιμονῆς καὶ αὐστηρότητος· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀφ' ἑτέρου ἐπιμένει. Ὁ ἀπειθὴς δοῦλος ἀπειλεῖται ὅτι θὰ διακοπῶσιν οἱ μισθοί του, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπειλὴ αὕτη ἀποβαίνει ματαία. Τότε ὅμως ὁ ἡγεμὼν-ἐπίσκοπος μὴ συγκρατούμενος πλέον καὶ λησμονῶν τὸ ἱερὸν ἔνδυμα, ὅπερ ἔφερε καὶ πᾶσαν ἀξιοπρέπειαν, μετεχειρίσθη τὸν μεγαλοφυᾶ ἄνδρα ὡς τὸν τελευταῖον τῶν ἀνθρώπων καὶ δεικνύων αὐτῷ τὴν θύραν, τῷ λέγει, ὅτι οὐδὲ στιγμὴν ἐννοεῖ νὰ ὑπηρετῆται ὑπὸ τοιούτου αὐθάδους. Διωχθεὶς οὕτω ὁ Μόζαρτ σπεύδει ν' ἀνακοινώσῃ τὸ συμβὰν πρὸς τὸν πατέρα του.

Ἀλλ' εἶχεν ἀφαρπάσει ἐπὶ τοσοῦτον τὸ κοινὸν κατὰ τὴν φιλανθρωπικὴν ἐκείνην συναυλίαν, ὥστε αἱ κυρίαι τῆς Βιέννης τὸν παρακινοῦσι νὰ δώσῃ δι' ἑαυτὸν εὐεργετικὴν καθ' ἣν τῷ ἐξησφάλιζον 1000 ταλλήρων ὠφέλειαν. Μαθήματα δὲ πλεῖστα τῷ ὑπέσχοντο καίτοι ἐζήτει ἀκριβά.

Ὁ Μόζαρτ ἐγκαταλείψας τὴν θέσιν του παρὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ πατρὸς καὶ τὰς προσκλήσεις τοῦ μετανοήσαντος ἐπισκόπου, φιλοξενεῖται ὑπὸ τῆς ἀρχαίας φιλικῆς του οἰκογενείας Weber, ἐξ ἧς ἀπομένουσι μόνον ἡ μήτηρ καὶ τρεῖς θυγατέρες. Ὁ πατὴρ του φοβούμενος νέους δεσμοὺς τῆς καρδίας μετὰ δυσαρεσκείας μανθάνει τοῦτο.

Τοῦ Μόζαρτ ἡ θέσις οἰκονομικῶς εἶνε λίαν δυτχερής· ἀπολαμβάνει μόνον 12 φλωρ. ἀπὸ τοῦ μόνου μαθήματος, ὅπερ εἶχεν. Ἕνεκα δὲ τοῦ κούσωνος, ἀπουσιαζούσης τῆς ἀριστοκρατίας, ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ τὴν συναυλίαν. Ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ ἀμηχανίᾳ, προσπαθεῖ νὰ παρουσιασθῇ τῷ Ἰωσήφ, ὅπερ καὶ κατορθοῖ, ἀποκτᾷ δὲ ταχέως τὴν ἐκτίμησιν τοῦ νέου τούτου αὐτοκράτορος.

Ἔτυχε τότε νὰ διαβῇ ἐκ Βιέννης ὁ κλάσικὸς Clementi ὁ δὲ αὐτοκράτωρ προτείνει εἰς τοὺς δύο ἀριστοτέχνας ἀγῶνα μουσικόν, καθ' ὃν ὁ Μόζαρτ νικᾷ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ λαμβάνει ὡς ἔπαθλον 50 δουκάτα.

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὅστις μετ' ἄλλων πριγκήπων γερμανῶν εὔχεται τὴν ἵδρυσιν γερμανικοῦ λυρικοῦ δράματος, παραγγέλλει τῷ Μόζαρτ νὰ συνθέσῃ τὸ μελόδραμα «Ἡ *Ἀπαγωγὴ ἐκ τοῦ Σεραγίου*.

Τὸ ἔργον τοῦτο παρεστάθη μόλις μετὰ καιρόν, τῇ 12 Ἰουλίου 1782, ἕνεκα διαφόρων προσκομμάτων. Περιοδικόν τι σύγχρονον ὁμιλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς: «ἔργου ἀρίστου, ὅπερ ὑπερέβη τὰς προσδοκίας τῶν εἰδημόνων διὰ τὴν τελειότητα τῆς μουσικῆς του, καὶ τὴν πρωτοτυπίαν τῶν ἰδεῶν». Καὶ ὁ θρίαμβος οὗτος δὲν περιορίζεται μόνον εἰς Βιέννην, ἀλλ' ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν μεταδίδεται εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν. Τὸ ἔργον καθίσταται τοσοῦτον δημῶδες, ὥστε αἱ μικρότεραι πόλεις θέλουσι νὰ τὸ ἀκούσωσιν. Διὰ τῆς *Ἀπαγωγῆς* τὸ ἐθνικὸν εἶδος τοῦ μελοδράματος εἶνε ὁριστικῶς ἱδρυμένον ἐν Γερμανίᾳ. Ὁ Αὐτοκράτωρ ὅμως δὲν ἐννοεῖ τοῦτο. Ἰδοὺ ὁποίαν γνώμην ἐξέφρασε τῷ Μόζαρτ μετὰ τὴν ἀκρόασιν τοῦ ἔργου:

— Παρὰ πολὺ ὡραῖον διὰ τὰ ὦτα μας, ἀλλὰ . . . παρὰ πολλοὶ φθόγγοι!

Βεβαίως θὰ μετέβαλλε γνώμην ὁ Ἰωσὴφ ἐὰν ἤκουε σήμερον τὴν νέαν μουσικὴν καὶ θὰ εὕρισκε τὴν τοῦ Μόζαρτ πλέον τοῦ δέοντος ἠρεμον καὶ ἁπλῆν.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ ἀφοσιώσεις τῆς οἰκογενείας Weber ἰδιᾳ τῆς τρίτης θυγατρός, τῆς Κωνστάντσας, κατεμάγευσαν τὸν νεαρὸν μουσικόν.

Εἶνε αὕτη περίπου δεκαοκτὼ ἐτῶν. Ἰδοὺ πῶς περιγράφει αὐτὴν ὁ κάλαμος τοῦ Μόζαρτ: «Βεβαίως δὲν εἶνε ἄσχημος, ἀλλ' οὔτε ὡραία· τὸ ἀνάστημά της εἶνε κανονικώτατον, ὅλη δὲ ἡ φυσιογνωμία της συγκεντροῦται εἰς τοὺς δύο μικροὺς μαύρους ὀφθαλμούς της. Δὲν φανταζεται ὅτι εἶνε εὐφυής, ἀλλ' ἔχει τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἀπαιτεῖται πρὸς ἐκπλήρωσιν καθηκόντων συζύγου καὶ μητρός. Ἀνατεθραμμένη ἐν τῇ ἁπλότητι καὶ τῇ καθαριότητι, δὲν ἐπιζητεῖ τὴν πολυτέλειαν, ἄλλως γινωσκει νὰ κόπτῃ καὶ νὰ ῥάπτῃ πᾶν οὕτινος ἔχει ἀνάγκην· εἶνε οἰκοκυρὰ καὶ ἔχει τὴν καλλιτέραν καρδίαν τοῦ κόσμου. Τέλος, τὴν λατρεύω καὶ μὲ ἀγαπᾶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς της. Εἰλικρινῶς δὲν δύναμαι νὰ ἐπιθυμήσω καλλιτέραν σύζυγον».

Ὁ πατὴρ του εἶνε ἐναντίον τοῦ γάμου, λέγων ὅτι εἶνε τολμηρὸν νὰ σχηματίζῃ τις οἰκογένειαν, ὅτε μετὰ κόπου οἱ κοπτοὶ τῆς ἐργασίας του ἐπαρκοῦσι δι' ἑαυτόν. «Ἄλλως, προσθέτει, ἵνα μεταπείσῃ αὐτόν, ἀναλαμβάνων ἰδίαν οἰκογένειαν, πῶς θὰ ἠδύνασο νὰ συντηρῆς καὶ ἐμὲ κατὰ τὸ προσεγγίζον ἤδη γῆρας μου;»

Μετὰ πολλὰ ἐν τούτοις προσκόμματα καὶ πλείστας δυσχερείας, οἱ γάμοι τοῦ πτωχοῦ καλλιτέχνου τελοῦνται κατ' Αὔγουστον τοῦ 1782.

(Ἕπεται)

ΑΙ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

MAURICE PALÉOLOGUE

ΠΕΚΙΝΟΝ

(Συνέχεια)

Οὐδεὶς δύναται νὰ προφέρῃ οὐδὲ νὰ γράψῃ τὸ ὄνομα τοῦ αὐτοκράτορος, τὸ ὁποῖον μόνον οἱ μεταγενέστεροι θ' ἀναφέρωσιν, ἵνα τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐξυμνῶσιν. Ἀνατρεφόμενος ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἐν μέσῳ ἀποθεώσεων καὶ ἀτελευτήτων γονυκλισιῶν, πεντακτὶς μόλις μυεῖται ἐπισήμως εἰς τὰ μυστήρια τῶν κανονικῶν βιβλίων, τὴν τέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν τύπων καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν προγόνων αὐτοῦ. Περὶ τὸ δέκατον ἔβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἐκλέγουσιν αὐτῷ, μεταξὺ τῶν εὐγενεστάτων καὶ ὡραιοτάτων παρθένων τῆς μαντσουρικῆς φυλῆς σύζυγον, ἡ ὁποία φέρει ἤκοτε τὸν τίτλον καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς αὐτοκρατείρας, δύο ἑτέρας συζύγους περιβαλλομένας τὸν τίτλον ἡγεμονίδων, πεντεκαίδεκα δὲ παλλακίδας. Ἀτελεύτητοι εἰσὶν αἱ τελεταὶ τοῦ γάμου, καθ' ἃς παρίστανται ἑξακισχίλιοι περίπου ἐκ τῶν ἐν τέλει, καὶ ἐν αἷς τὰ πάντα, παράσημα καὶ στολαί, χειρονομίαι καὶ στάσεις, λόγοι ἢ ἀπόλυτος σιγή, πομπαὶ καὶ δεῖπνα, θυσίαι καὶ προσευχαί, αἱ σπουδαιοτατα τῶν πράξεων μέχρις αὐτῶν τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν, εἰσὶν ἐκ τῶν προτέρων κεκανονισμένα μεθ' ἱερατικῆς ὅλως ἀκριβείας, καθ' ἃς καὶ αὐτὸ τὸ ἄδυτον τῆς νυμφικῆς παστάδος ὑπόκειται εἰς τοὺς ἀπαραγράπτους θρησκευτικοὺς θεσμούς.

Καὶ οὕτω, σύμπας ὁ βίος τοῦ ἀπολύτου τούτου δεσπότου 150 ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς ἀτελευτήτου σειρᾶς τελετῶν, εἰς μυρίας διαιρουμένης καθ' διαφόρους εἰκόνας, θρησκευτικὰς ἢ πολιτικάς, μεγαλοπρεπεῖς ὅμως πάντοτε καὶ ἐπισήμους. Καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος δὲν ἀπαλλάσσει τὸν μονάρχην τοῦ ἱεροῦ, ὃν περιβέβληται, χαρακτῆρος· ἐντὸς τῶν μεγαλοπρεπῶν τῆς *Τσουγκούας* νεκροπόλεων, ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐξακολουθεῖ διώκουσα, ἐν μέσῳ τῶν νεκρωσίμων πομπῶν, τὴν ὑπεράνθρωπον χίμαιραν ἥτις περιέβαλλεν αὐτὸν κατὰ τὸν ἐπὶ γῆς βίον. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τῆς κεντρικῆς τῶν ἀνακτόρων σειρᾶς, δύο εὐρύτερα ἔτι συμπλέγματα οἰκοδομημάτων καὶ κήπων ἐκτείνονται συμμετρικῶς. Τὸ δυτικὸν διαμέρισμα χρησιμεύει ὡς διαμονὴ τοῦ Αὐλάρχου, τὰ καθήκοντα τοῦ ὁποίου συνίστανται εἰς

τὴν διακανόνισιν τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐθιμοταξίαν τῶν ἀνακτόρων, καὶ ὡς θησαυροφυλάκιον, περιέχον ἐντὸς ἓξ ἰδιαιτέρων ἀποθηκῶν, τὰ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου νομίσματα, τοὺς πολυτίμους λίθους, τὰς σισύρας, τὰ ἐκ μεταξῆς ὑφάσματα, τὰς στολὰς καὶ τὸ τέϊον τοῦ αὐτοκράτορος. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν, ὄπισθεν τῶν ἀνακτόρων τῆς αὐτοκρατείρας, τῶν παλλακίδων καὶ τῶν πριγκιπισσῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, κεῖται τὸ *Λαοκόγκ-τσοῦ*, ἡ κατοικία τῶν εὐνούχων. Βιοῦσιν ἐν αὐτῇ περὶ τὰς 3,000 τοιούτων, ὁ δὲ ἀρχηγὸς αὐτῶν φέρει ἐπὶ τοῦ πίλου τὸ κρυστάλλινον σφαιρίδιον τῶν ἕνης τάξεως μανδαρίνων. Ἀποτελοῦντες τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ αὐτοκράτορος θεραπείαν, εἶνε οἱ μόνοι μετ' αὐτὸν ἄνδρες, οἱ ἔχοντες τὸ δικαίωμα νὰ παρίστανται ἐνώπιον τῶν γυναικῶν του. Εἰς ἐκ τῶν ἄριστα γνωριζόντων τὴν Σινικὴν Εὐρωπαῖος, ὁ μακρότατον διατρίψας ἐν αὐτῇ χρόνον ὡς πρῶτος διερμηνεὺς τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν κ. **Deveria**, ἀφηγεῖται ἡμῖν περίεργον λεπτομέρειαν περὶ τῶν ἰδιαιτέρων καθηκόντων τὰ ὁποῖα ἐκπληροῦσιν οἱ εὐνοῦχοι παρὰ τῷ κυρίῳ αὐτῶν: «Ἐντὸς αἰθούσης τινὸς τοῦ *Κιὲν-τσίγκ-κόγκ* (τοῦ ἀνακτόρου τῆς Οὐρανίου Ἀγνότητος), ὑπάρχει συλλογὴ τόσων μικρῶν κανονικῶν τεμαχίων ἐκ νεφρίτου λίθου, ὅσαι γυναῖκες εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων· τὸ ὄνομα ἑκάστης αὐτῶν εἶνε κεχαραγμένον ἐπὶ τῶν τεμαχίων τούτων, ὅταν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ μεταστρέψῃ ἓν ἐξ αὐτῶν, ὁ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐν ὑπηρεσίᾳ διατελῶν εὐνοῦχος σπεύδει νὰ ναρτήσῃ φανὸν εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου τῆς οὕτως εὐνοηθείσης γυναικός; ἥτις, τὴν σημασίαν τοῦ συνθήματος τούτου κατανοοῦσα, περιβάλλεται παραυτα ἁπλῆν ἐρυθρὰν χλαίνην ἄνευ χειρίδων καὶ ἀναμένει τὸν μέλλοντα νὰ τὴν ἀπαγάγῃ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ εὐνοῦχον. Ὁ αὐτὸς εὐνοῦχος ὀφείλει τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον νὰ συνταξῇ ἀναφορὰν τὴν ὁποίαν παρουσιάζει εἰς εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου».

Ὦ; ἄλλοτε ἐν ταῖς βυζαντιναῖς ἢ ὀθωμανικαῖς αὐλαῖς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπῆρξαν καὶ ἐν Πεκίνῳ εὐνοῦχοι, ἀνελθόντες, χάριν ἁπλῆς φαντασιοπληξίας τοῦ ἡγεμόνος ἢ τῆς εὐνουμένης αὐτοῦ, εἰς τὰ ὕπατα τῆς πολιτείας ἀξιώματα. Ἡ ἱστορία τῆς Κίνας βρίθει αὐλικῶν συνωμοσιῶν κατὰ τῆς ὑπερμέτρου ἰσχύος ἣν ἐσφετερίσθησαν οἱ εὐνοῦχοι. Κατὰ τὸν Ζ'. καὶ Θ'. μετὰ Χριστὸν αἰῶνα, περὶ τὸ τέλος τῆς δυναστείας τῶν *Τάνγκ*, ἡ θρασύτης καὶ ὁ πλοῦτος αὐτῶν ἐγένοντο αἰτία στάσεων εἰς πολλὰ τῆς αὐτοκρατορίας σημεῖα. Σήμερον τοὐναντίον, οὐδεμίαν κέκτηνται πολιτικὴν ἐπιρροήν, ἀλλὰ τοῦτο κατ' οὐδὲν ἐμείωσε τὴν ἀκόρεστον αὐτῶν πλεονεξίαν· ἐντεταλμένοι, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, νὰ ἐνεργῶσι πᾶσας τὰς ἀγορὰς τῆς αὐλῆς, τὸν ἴδιον κυρίως ἐπιδιωκουσι πλουτισμόν. Εἷς τινα τῶν ἡσυχωτέρων βορειοδυτικῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως, ὡραῖον ἄλσος παρεχωρήθη αὐτοῖς ὡς νεκροταφεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀπολαύουσιν κατόπιν εἰρήνης, ἧς οὐδαμῶς ἐγένοντο ἄξιοι.

Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς «Ἀπηγορευμένης πόλεως», ὅπερ τελευταῖον ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ περιγράψωμεν, εὑρίσκονται οἱ σταῦλοι καὶ τὰ ἁμαξοστάσια τῆς αὐλῆς, αἱ ἀποθῆκαι τῶν τροφίμων, τὸ ὁπλοφυλάκιον, αἱ ἀποθῆκαι τῶν αὐτοκρατορικῶν στολῶν, τῶν φαρμάκων καὶ τῶν ἀρωμάτων, τὸ ἱπποδρόμιον, ἐν τῷ ὁποίῳ, κατὰ τὰ θρησκευτικὰ νόμιμα, ἀσκεῖται ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς τὴν ἱππευτικὴν καὶ εἰς τὸ τόξον, καὶ τέλος ἡ περιώνυμος ἀνακτορικὴ Βιβλιοθήκη.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, διακρινόμενον ἔξωθεν ἐκ τῶν βαθέως πρασίνου χρωματος κεράμων τῆς στέγης αὐτοῦ, ἐγκλείει μεθ' ὅλας τὰς πυρκαϊὰς καὶ τὰς συλλήσεις ἃς ὑπέστη, πολυτιμωτάτην παρακαταθήκην. Γνωστὴ εἶνε ἡ λατρεία ἣν ἔκπαλαι ἔτρεφον οἱ Σῖναι πρὸς τὴν ἱστορίαν. Ἀντιθέτως τῆς Ἰνδικῆς, ἥτις τὴν φαντασίαν μόγον ὡς ἀληθῆ πάντοτε θεωρήσασα, ἔκρινεν ἀναξία προσοχῆς τὰ πραγματικὰ γεγονότα, ἡ Κινα ἠσθάνθη, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὴν ἀνάγκην νὰ παραδώσῃ τῷ μέλλοντι ἀκραιφνῆ τὴν μνήμην τοῦ παρελθόντος. 2,600 πρὸ Χριστοῦ ἔτη, ἱστορική τις ἑταιρεία, ἐντεταλμένη νὰ καταγράφῃ τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα καὶ τὰ σπουδαιότερα τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν γεγονότων, συνεδρίαζεν ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς αὐτοκρατορίας. Πρωτη λοιπὸν ἡ σινικὴ φυλὴ ἔσχε ἐθνικὴν ἱστορίαν, αἱ δέλτοι τῆς ὁποίας, ἀρχαῖαι ὅσον καὶ αἱ τῆς Αἰγυπτιακῆς, ἀλλὰ συνεχισθεῖσαι καὶ πλουτισθεῖσαι ἐπὶ τεσσαρακοντα περιπου αἰῶνας, ἀποτελοῦσι τὸ σπουδαιότατον ἱστορικὸν μνημεῖον τῆς ἀνθρωπότητος.

Τοιαύτη, μετὰ τῶν ἀνακτόρων, τῶν ναῶν, τῶν κήπων καὶ τῶν παντοίων αὐτῆς ἀποθηκῶν, εἶνε ἐν συνόλῳ ἡ κατοικία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Οὐρανοῦ.

Δικαιολογεῖ, ὡς βλέπετε, πληρέστατα, τὸν τίτλον τῆς «Ἀπηγορευμένης πόλεως». Καὶ εἶνε μὲν πόλις, ἀφοῦ κατοικεῖται ὑπὸ 8,000 ἀνθρώπων, — εἶνε δὲ καὶ ἀπηγορευμένη, διότι οὐδεὶς δύναται νὰ διέλθῃ τὰς πύλας αὐτῆς, ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἀξίωμα ἢ ἡ καταγωγὴ ἐπιτρέπωσιν αὐτῷ τοῦτο, ἢ ὑπηρεσία τις καλῇ αὐτὸν ἐκεῖ. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ξένους ἀντιπροσωπους οὐδέποτε ἐπετράπη ἡ εἰς αὐτὴν εἴσοδος. Ὅτε τῷ 1873, ἐπετράπη πρώτην ταύτην φορὰν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, εἰς τὰ μέλη τοῦ ἐν Πεκινῳ διπλωματικοῦ σώματος νὰ προσφέρωσι τὸ σέβας αὐτῶν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κινας, ἡ συνέντευξις δὲν ἐγένετο ἐντὸς τοῦ ἀνακτόρου, ἀλλ' ἐντὸς περιπτέρου τινὸς τῶν πρὸς δυσμὰς κήπων, προωρισμένου διὰ τοὺς πρέσβεις τῶν ὑποτελῶν κρατῶν, διήρκεσε δὲ πέντε μόνον λεπτὰ ἀκριβῶς. Ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἐπίσης ὅρους ἠναγκάσθησαν τὸ παρελθὸν ἔτος νὰ παρουσιάσωσι τὰ διαπιστευτήρια αὐτῶν γράμματα εἰς τὸν νεαρὸν αὐτοκράτορα Κουάνγκ-Σιοῦ.

Ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς διαμονῆς, ἡ «Ταρταρικὴ πόλις» περιέχει ἔτι πολυπληθέστατα μνημεῖα: Τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ *Χάνστίν*, τὸ ἀστρονομικὸν Συνέδριον τῶν Ἐλεγκτῶν, τὸν Πύργον τοῦ Ἀστεροσκοπείου, τὴν Σχολὴν τῶν ἐξετάσεων, ἐν ᾗ ὡς ὀπαδὸς πελωρίας κυψέλης, ὑπάρχουσι δεκακισχίλιαι κελλία διὰ τοὺς πανταχόθεν τῆς αὐτοκρατορίας συρρέοντας κατ' ἔτος ὑποψηφίους διδάκτορας· τὸ μέγαρον τοῦ Πανεπιστημίου σκιαζόμενον ὑπὸ τῶν αἰωνοβίων αὐτοῦ κυπαρίσσων, τὸν Πύργον τοῦ Κωδωνος, *Τσούγκ-Λεοῦ*, οἰκοδομηθέντα τῷ 1270 καὶ ἀνακαινισθέντα τῷ 1745· τὸν Πύργον τοῦ Τυμπάνου, *Κοῦ-Λεοῦ*, τὸν ὁποῖον, εἰς τὸν ΙΓ'. ἀναγόμενον αἰῶνα, περιέγραψεν ἡμῖν ὁ Μάρκος Polo, τὸν ναὸν τοῦ *Τσάο-τσούγκ*, εἴδος τι Πανθέου ἀνεγερθέντος εἰς μνήμην ἐξόχων πράξεων ἢ ἀνδρῶν ἐνδόξων· ὁ ἀρχαιότατος ναὸς *Λι-τάν-τι-ουάγκ*, ἐν τῷ ὁποίῳ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ καίεται θυμίαμα πρὸς τιμὴν πασῶν τῶν δυναστειῶν αἵτινες ἀπειργασαντο τὸ μεγαλεῖον τῆς Κίνας· πολυάριθμοι βουδδικαὶ μοναί, ἡ πλουσιωτάτη καὶ ἱερωτάτη τῶν ὁποίων *Γούγκ χο-κούγκ*, χρησιμεύει ὡς ἕδρα ἑνὸς τῶν μεγάλων τοῦ Θιβέτ Λάμα, οἵτινες εἰσὶν αἱ ζῶσαι ἐπὶ τῆς γῆς ἐνσαρκώσεις τοῦ Βούδδα· τέλος δέ, ἵνα περάνωμεν τὴν σύντομον ταύτην ἐπισκόπησιν, τὰ δύο περιεργότατα οἰκοδομήματα τοῦ Πεκίνου, τὸν μεγαλον Ναὸν τοῦ Κομφουκίου καὶ τὴν παγόδαν τοῦ *Πέ-τά-τσέ*.

Ὁ μέγας τοῦ Κομφουκίου ναός, οἰκοδομηθεὶς ἐν ἔτει 1300, ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος *Τσίγκ-σούγκ*, κεῖται εἰς τὸ ἀρκτικὸν τῆς πόλεως ἄκρον, δύο μόλις ἀπεχων βήματα τοῦ *Χάν-τίγκ-μέν*, «τῆς Πύλης τῆς αἰωνίας ἀναπαύσεως.»

Μεγαλοπρεπὴς ἐκ γεγλυμμένων λίθων πρόδομος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχουσι τρεῖς ἡμικυκλικαὶ θύραι, ἄγει εἰς αὐλὴν ὑπὸ γηραιῶν σκιαζομένην δενδρων, τῶν ὡραιοτάτων ἴσως ἐξ ὅσων θαλλουσιν ἐν Πεκίνῳ. Εἰς τὸ βάθος, ἐπὶ τριῶν μαρμαρίνων ἀνδήρων, ὑψοῦται ἁπλούστατος τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἐπιβλητικῆς μεγαλοπρεπείας ναός. Ἁπλούστερον ἔτι εἶνε τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους: ἱερὰ τραπέζα δι' ἑνὸς κεκοσμημένη θυμιαστηριου καὶ δύο λαμπάδων· ἄνωθεν, φάτνωμα ἐστιλβωμένον διὰ λάκκας ἐπὶ τοῦ ὁποίου τέσσαρα χρυσᾶ γράμματα εἰσὶν κεχαραγμένα· κάτωθεν, ἄβαξ, αἱ γλυφαὶ τοῦ ὁποίου ἀπεικονίζουσι τὸ ἠθικὸν τοῦ Κομφουκιου πρόσωπον, καὶ οὐδὲν πλέον.

Ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη ἁπλότης, ὁ ψυχρὸς οὗτος συμβολισμὸς προσήκουσι πληρέστατα τῇ λατρείᾳ τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, ὅστις ἐξ πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ αἰῶνας, βαθέως ἐπὶ τῶν σινικῶν πνευμάτων τὰς θεωριας αὐτοῦ ἐνεχάραξεν. Φιλοσοφία, οὐχὶ βεβαίως πολὺ ἀνεπτυγμένη ἀλλ' ὑγιής, ὀρθολογισμὸς λίαν ἐλεύθερος πλὴν ἐστερημένος ἀληθοῦς κριτικῆς, πνευματικὴ παίδευσις ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη ἀλλ' ἄνευ ποιητικῆς ἐξάρσεως, οὐδεμία πρόληψις, οὐδεμία μεταφυσικὴ ἀξίωσις, τοιαῦτα ἦσαν τὰ κυριωτερα στοιχεῖα τῶν δογμάτων τὰ ὁποῖα κατέλιπεν εἰς τοὺς Σινας καὶ τὰ ὁποῖα ἐπὶ δύο ἤδη χιλιάδας καὶ τετρακόσια ἔτη 450 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἀκολουθοῦσι πιστῶς. Δι' ὁποίας ἀρά γε εὐνοίας τῆς τύχης τὸ βεβηλον τοῦτο δόγμα ἠδυνήθη νὰ ἐπαρκέσῃ ἐπὶ 24 ὅλους αἰῶνας εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοσούτων ἑκατομμυρίων ἀν-

θρώπων, ἐνῷ τοὐναντίον οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως ἀλληλοδιδόχως ἠσπάζοντο καὶ ἀπέρριπτον τοσαῦτα θρησκευτικὰ συστήματα; Ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου δύναται νὰ λυθῇ διὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τοῦ ἁπλουστάτου κοινοῦ νοῦ, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Κομφούκιος ἐπέτυχε τοῦτο· ἀλλ' ὀφείλομεν μᾶλλον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ ὑψηλαὶ τάσεις καὶ τὰ εὐγενῆ ἔνστικτα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἔχουσι λογικήν τινα ὑπόστασιν, ὅτι αἱ ὑψιπετεῖς παραφροσύναι τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἁγίων ἔσχον ὠφέλημόν τινα ἐπίδρασιν καὶ ὅτι οἱ μεγάλοι μεταφυσικοὶ ἀγῶνες οἱ ταλαιπωρήσαντες τὴν πνευματιστικὴν ἡμῶν φυλήν, δὲν ἦσαν ἀσθενική τις ὅλως καὶ ἄγονης πλαναισθησία.

Ἡ παγόδα *Πὲ-τὰ-τσὲ* κεῖται πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πύλην *Φέου-τσίγκ-μέν*. Εἶνε τέμενος ἰνδικῆς καθαρῶς ἀρχιτεκτονικῆς, κεκαλυμμένον ὑπὸ ἀναγλύφων, οἰκοδομηθέν, ὡς πάντα τὰ πολυπληθῆ ἐν ταῖς χώραις τοῦ βουδδισμοῦ τοῦ εἴδους τούτου οἰκοδομήματα, ὅπως περιλάβῃ τὰ ἅγια λείψανα τοῦ Σκκρὰ-Μουνί, τεμάχιόν τι τῶν ὀστέων αὐτοῦ, ὀλίγας ἐκ τῆς κόμης αὐτοῦ τρίχας, μικρὸν τεμάχιον τοῦ ἱματίου ἢ τῆς ζώνης αὐτοῦ, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ὁποιονδήποτε ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον ἁπλῶς ἔψαυσεν ἄλλοτε ἡ χεὶρ τοῦ θείου ἀναμορφωτοῦ.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, τοῦ Πύργου τοῦ Ἀστεροσκοπείου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Κομφουκίου ἀναπλάττει τις διὰ τῆς φαντασίας τὴν λαμπρὰν ἐποχὴν τῆς μογγολικῆς ἐν Πεκίνῳ ἐπικυριαρχίας.

Ἐξαιρετικὴν πράγματι ὄψιν, μοναδικὴν ἐν τῇ καθόλου ἱστορίᾳ, παρίστα τὸ Πεκῖνον ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Κουμπιλαϊ-Χὰν καὶ τῶν Ἴνγκ-τσόνγκ. Ἐπὶ ὁλόκληρον αἰῶνα, ἀπὸ τοῦ 1260 μέχοι περίπου τοῦ 1368, ἡ Σινικὴ πρωτεύουσα ἦτο τὸ κέντρον τῆς Ἀσίας, ἡ πυρεφλεγὴς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἑστία, ἴσως δὲ ἡ μόνη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ κόσμου χώρα, ἐν ᾗ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα τοσαύτην ἐπεδείκνυε ἐλευθερίαν καὶ τόλμην.

Ἀλλ' ἐστεροῦντο ἐκπολιτιστικοῦ πνεύματος οἱ Μογγόλοι· κατακτηταὶ ἄριστοι, ἦσαν ἀφ' ἑτέρου, ὡς οἱ Ἄραβες, ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ ἱδρύσωσι διαρκῆ τινα διαμονήν.

Μεθ' ἑκατονταετῆ ἐν Σινικῇ ἐπικυριαρχίαν, ἐξηφανίσθησαν ἐκ τῶν δέλτων τῆς ἱστορίας αὐτῆς, οὐδὲν σχεδὸν ἴχνος τῆς διαβάσεως αὐτῶν καταλιπόντες. Παρελθούσης τῆς δυναστείας αὐτῶν ὁ σινικὸς λαὸς ἀνένηψεν ἀλώβητος, οἷος ἦτο καὶ πρὸ αὐτῆς, ἀμιγὴς τὸ πνεῦμα, τὴν θρησκείαν τὰς παραδόσεις καὶ ἀκεραίαν ἔχων τῆς αὐθυπαρξίας αὐτοῦ τὴν συνείδησιν. Τὸ νομαδικὸν ἔνστικτον ἦτο εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀνεπτυγμένον ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν Μογγόλων, ὥστε δυσχερεστάτη καθίστατο αὐτοῖς τῶν ὑποταγῶν λκῶν ἡ ἐξομοίωσις. Χαριέστατον ἀνέκδοτον, ἄριστα χαρακτηρίζον τὴν ἀδυναμίαν ταύτην, διέσωσαν ἡμῖν οἱ ἱστοριογράφοι τῆς μογγολικῆς δυναστείας: ὅτε ὁ Κουμπιλαϊ-Χὰν ὠκοδόμησε τὰ ἐν Πεκίνῳ ἀνάκτορα, διέταξε νὰ μεταφέρωσιν ἐκ τῆς μογγολικῆς ἐρήμου μικρὸν θάμνον ἐν ἀφθονίᾳ φυόμενον ἐκεῖ τὸ «Κυκνοῦν φυτόν», *Τσίγκ-τσάο*, καὶ νὰ καλλιεργῶσιν ἔκτοτε αὐτὸν ἐντὸς τῶν αὐλῶν καὶ τῶν κήπων τῆς νέας αὐτοῦ κατοικίας, ἵνα ἀναμιμνήσκει πάντοτε τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ τὴν πρώτην πατρίδα· καὶ ὡς αἴσθημα μὲν ἡ πράξις αὕτη ἦτο συγκινητικὴ καὶ εὐγενής, ἀλλ' ὡς προφύλαξις ἀπεδείχθη ματαία. Οὐδεμία τοῦ κόσμου χώρα, οὐδ' ἡ καλλονὴ τῆς Ἰνδικῆς, οὐδὲ τὰ θαύματα τῆς Περσίας, οὐδὲ τῆς Σινικῆς τὰ πλούτη, ἴσχυσαν, ὅπως λησμονήσωσιν οἱ Μογγόλοι τῆς γεννετείρας γῆς τὰς μελαγχολικὰς πεδιάδας· διετήρησαν πάντοτε ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν πόθον τοῦ πλάνητος βίου καὶ τὴν ποιητικὴν ἀνάμνησιν τῶν αὐχμηρῶν τῆς πατρίδος αὐτῶν χέρσων.

Δὲν πρέπει νὰ ποχαιρετίσωμεν τὴν «Ταρταρικὴν πόλιν» πρὶν ἀναφέρωμεν τὰς ξένας Πρεσβείας. Εἶνε γνωστόν, ὅτι κατὰ τὰς διεθνεῖς συμβάσεις τὸ Πεκῖνον οὐδεμίαν ἔχει μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπικοινωνίαν. Οἱ διπλωμάται, οἱ ἱεραπόστολοι καὶ εὐάριθμοι Εὐρωπαῖοι, ἐκτελοῦντες ὑπηρεσίαν ἐν τῷ κεντρικῷ τελωνείῳ ἔχουσι μόνοι τὸ δικαίωμα νὰ διαμένωσιν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Ἅπασαι αἱ πρεσβεῖαι εἰσὶ συνηθροισμέναι, ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πρὸς τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τῆς πόλεως, συνοικίᾳ, ἐπί τινος τῶν μεγάλων ἐγκαρσίων ὁδῶν. Εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀρχαῖαι κινεζικὰ μέγαρα, ἐπισκευασθέντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον καλῶς διὰ τὸν νέον αὐτῶν προορισμόν. Μία τῶν μεγαλητέρων εἶνε ἡ γαλλικὴ πρεσβεία, ὑπὸ ὡρκίου περιβαλλομένη κήπου· οὔτε ἄλλοτε κατοικία ταρτάρου τινὸς ἡγεμόνος, παρεχωρήθη εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν τῇ 25ῇ Ὀκτωβρίου 1860 κατὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς εἰρήνης.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

ΦΑΝΤΑΣΜΑ

ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΛΟΤΗ

(Συνέχεια)

Πέμπω τὸν Ἕλληνα ἐρευνητήν μου νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν Ἀνακτὰρ-Χειράζ καὶ τὴν παρακαλέσῃ νὰ ἔλθῃ ἐδῶ, ἐλπίζων ὅτι αὐτὴν τὴν φορὰν θὰ τὴν εὕρῃ· ἀδημονῶ μόνον ἐκ τῆς ἀμφιβολίας μὴ δὲν ἀποφασίσῃ νὰ ἔλθῃ, μὴ φοβηθῇ καὶ ζητῶ ἐν τῷ μεταξὺ ἕνα ἀργιλέν. Ἡ ἑσπέρα εἶνε ἤρεμος, μιμουμένη τὰς γαληνιαίας τοῦ θέρους ἑσπέρας· ὁ ἥλιος, ὅστις κατέρχεται, χρυσίζει τὸ ἔναντι τέμενος καὶ τὴν ἀποφυλλισθεῖσαν κληματίδα, ὑφ' ἣν κάθημαι. Ἐπὶ τῆς πλατείας, οὐδεὶς διαβαίνει, μόλις δὲ συγκεχυμένος θροῦς ἀνέρχεται μέχρις ἐμοῦ, ἐκ τοῦ Χρυσοῦ-Κέρατος καὶ τῶν πλοίων. Διέρχομαι λεπτά τινα τῆς ὥρας καὶ πάλιν ἐν τῇ προσδοκίᾳ. Ἡ ἀπέραντος γείτων πόλις περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ σκότους· ἤδη αἰσθάνομαι τὴν ἐντύπωσιν ἑσπέρας τελευτώντος θέρους, ἐν τινι χωρίῳ τῆς Ἀνατολῆς μεγίστη δὲ γαλήνη ἐπιχέεται πάλιν ἐν τῇ ψυχῇ μου.

Τέλος ὁ ὁδηγός ἐπανέρχεται συνοδευόμενος ὑπὸ γοαίας μελανειμονούσης, μὲ τὸ πρόσωπον ἡλιοκαὲς καὶ τοὺς χαρακτῆρας τραχεῖς, γραίας, ἣν ἀναγνωρίζω πάραυτα. Ἅπαξ μόνον κατὰ τὸν βίον μου εἶχον ἴδει αὐτὴν, ἀλλ' ἦτο ἐκείνη ἀναμφισβητήτως. Φαίνεται ἀνήσυχος, πεφοβισμένη· ἐγήρασεν ὑπερβολικῶς. Ἂν μὲ εἶχε λησμονήσει!

Προφανῶς φοβεῖται τοὺς ἀγνώστους ἐκείνους, φοβεῖται τὴν ἐξέτασιν, ἣν θὰ ὑποστῇ ἐν ἀπομεμονωμένῳ μέρει. Μετὰ ἐπίσημον ὑπόκλισιν, κάθηται ἀπέναντί μου, ἐπὶ τῆς ἄκρας θρανίου, καὶ μὲ ἀτενίζει· ἔχω ὄπισθεν τὸ φῶς καὶ θὰ μὲ βλέπει σκιαζόμενον ἐπὶ ἐδάφους φωτεινοῦ.

Ὦ! ναί, εἶνε ἐκείνη· ἀνεγνώρισα ἰδίᾳ τὸ ἀμυδρὸν αὐτῆς μειδίαμα, τὸ κάλλιστον, τὸ τίμιον ἐκεῖνο μειδίαμα, ὅπερ ἔλαμψε ποὸς στιγμὴν ἐπὶ τοῦ περγαμηνοειδοῦς καὶ σκληρυνθέντος προσώπου της. Ἡλεξίς ἐκ τῆς κόμης της, ἥτις εἶνε εἰσέτι μαύρη ὡς ὁ ἔβενος, περιβάλλει τὸ ἐκ μεταξῆς ἐπίσης μαῦρον κάλυμμα, ὅπερ καλύπτει τὴν κεφαλήν της. Τὸ ἔνδυμά τη; ἐφαρμόζον, ἀλλὰ καθαρόν, ἔχει σχέδιον εὐρωπαϊκόν, παλαιοῦ συρμοῦ, μετὰ λοξοειδῶν ταινιῶν ἐκ μελανοῦ βελούδου. Παρ' ἡμῖν, ἐν χωρίοις μεσημβρινοῖς ἢ ἐν Ὠδέρνῃ, αἱ γραῖαι φέρουσιν τὴν περιβολὴν ταύτην. Κάθηται ξηρά, ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ ἀναμένει.

Ἀρχίζω νὰ τὴν ἐρωτῶ τουρκιστὶ μετὰ δειλίας, φοβούμενος τὰς ἀπαντήσεις αὐτῆς.

— Ὁ Ἀχμέτ; ὁ Ἀχμέτ; ἐπαναλαμβάνει αὕτη, μετά τινος ἀγριότητος ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς.

Ὄχι, δὲν ἐνθυμεῖται. Εἶνε τοσοῦτον παλαιὰ ἡ ἱστορία, ἣν τῇ ἀφηγοῦμαι, καὶ περιεποιήθη τόσους, εἴδε τόσους κατὰ τὸν βίον της ν' ἀποθάνωσι, νέους καὶ γέροντας· καὶ ὑπάρχουσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει τόσοι Ἀχμέτ!

— Ἐκτὸς τούτου, λέγει, ὡσεὶ θέλουσα νὰ δικαιολογηθῇ, ἀπώλεσα συγχρόνως σχεδὸν τὸν σύζυγόν μου καὶ τὸν υἱόν μου! ἔκτοτε ὁ νοῦς μου δὲν εἶνε εἰς τὰ καλά του, τὸ μνημονικόν μου ἔφυγε.

Θεέ μου, πῶς νὰ διαπεράσω τὸ σκότος, ὅπερ ὑπάρχει ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκείνῃ! τίνι τρόπῳ νὰ τὸ κατορθώσω; Ἀλλὰ καὶ πρὸ παντὸς φοβεῖται! φοβεῖται μὴ ἐξετασθῇ ἐπί τινος δικαστικῆς ὑποθέσεως, φοβεῖται εἰξεύρω καὶ ἐγὼ τί; . . .

— Μὴ φοβεῖσαι, καλή μου, τῇ λέγω. Ζητῶ αὐτὸν τὸν Ἀχμέτ, διότι τὸν ἠγάπων πολύ, μόνον δι' αὐτὸ τὸν ζητῶ. Προσπάθησε νὰ ἐνθυμηθῇς. Ἐπιθυμῶ νὰ τὸν ἐπανίδω. Βοήθησέ με. Ἤδη σὲ παρακαλῶ, βλέπεις καλά. Ἔλα λοιπόν, σκέψου: Ἀχμὲτ, Μιράν-Ἀχμέτ; Ἐγώ, ἐν τούτοις σὲ ἀναγνωρίζω· εἶμαι ὅπως ἦλθον ἐδῶ πρὸ δέκα ἐτῶν μαζῆ του, ἵνα συνεννοηθῶμεν μετὰ σοῦ, ὅτε κατῴκεις ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ. Καὶ κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῷ ἔγραψα διευθύνων πρὸς σὲ τὰς ἐπιστολάς μου. Σὺ τὸν ἐνοσήλευσες, ὅτε ἦτο τόσον πληγωμένος καὶ ἀσθενής....

Λάμψις διέρχεται ἐκ τῆς κεφαλῆς της. Κυπτει πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅπως μὲ παρατηρήσῃ ἐγγύτερον, οἱ ὀφθαλμοί της ἀνοίγονται, διαστέλλονται, βυθίζονται καλῶς ἐντὸς τῶν ἰδικῶν μου.

— Πῶς ὀνομαζεσαι λοιπόν; λέγει ἀποτόμως.

— Λοτῆ!

— Λοτῆ!... Ἀ! Λοτῆ!... Ἀ! Ἀχμέτ!... Ἀ! Μιρὰν-Ἀχμέτ! Ἐὰν ἐνθυμοῦμαι τὸν Μιρὰν-Ἀχμέτ!!

Σιγᾷ ἐπὶ μικρὸν καὶ τὸ πρόσωπόν της σκυθρωπαζει ἐξαίφνης. Εἶτα μετὰ ταχύτητος πλειοτέρας:

— Ἀπέθανεν! Ἀπέθανε! Πρὸ ἑπτὰ ἐτῶν, πρὸ πολλοῦ ἀπέθανε.

Πόσον εἶνε παράδοξον! Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης, ἡ τραχεῖα φωνή, ἡ μετ' ἀγανακτήσεως ἐπαναληψις τῆς πρώτης ταύτης λέξεως! Εἶχον φαντασθῆ ἄλλοτε, διὰ τὴν Ἀζιαδέ, παρόμοιόν τι ἀπολύτως... Ἀπεθανεν! Ἐφαντάσθην, ὅτι ὅπως μοὶ ἀναγγελθῇ ὁ θάνατός της, θὰ μοὶ ἀπεκρίνοντο μετ' ἐπιμονῆς δι' αὐτῆς τῆς λέξεως.

Καὶ ἤκουσα σχεδὸν ἀπαθῶς, τὴν πένθιμον φράσιν, λησμονῶν σχεδὸν τὸν Ἀχμέτ, ἵνα διαλογισθῶ, ὅτι τοῦ ὁδηγοῦντός με νήματος, καθιστατο ἐπι μᾶλλον δυσχερὴς ἡ συγκράτησις, ὅτι ἡ μόνη μου ἐλπὶς εἶνε ὁκόμη ἡ ἀδελφή του Ἐρικναζ, καὶ ὅτι δεον σήμερον, αὐτὴν τὴν ἐσπεραν, νὰ ἐπανεύρω ἐκείνην.

Καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ γραία:

— Τὴν τελευταίαν του νύκτα σὲ ὅλονὲν ἔκραζε: Λοτῆ! Λοτῆ! Λοτῆ!... Λοιπον, ἐξ αἰτίας σου ἀπεθανεν· ἐξ αἰτίας σου!

Καὶ τοῦτο τὸ ἀνέμενον ἔτι. Γινώσκω καλλιστα, ὅτι δὲν ἠμην ἐγὼ ἡ αἰτία, καὶ ὅτι θ' ἀπεθανεν, ὁ πτωχός, ἕνεκα τῆς πληγῆς του· ἀλλὰ δὲν ἀπορῶ, ἀφ' οὗ μ' ἔκραζε κατὰ τὴν τελευταίαν του ὥραν, ὅτι μοὶ ἀποδίδεται βασκανια τις θανατηφόρος. Ἐκπλήσσομαι μόνον διὰ τὴν ἐλαχιστην συγκίνησιν, ἣν αἰσθάνομαι, ὡσεὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἶχον κλειστὴν τὴν καρδίαν ἢ πλήρη ἐξ ἄλλου ἀντικειμένου.

— Γνωρίζεις ποῦ εἶνε ὁ τάφος του; λέγω ἁπλῶς.... Θά με ὁδηγήσῃς λοιπὸν αὔριον... Ἀλλὰ θέλω τώρα, σήμερον, νὰ ἴδω τὴν ἀδελφήν του, τὴν Ἐρικναζ. Εἰπέ μοι ποῦ κατοικεῖ, ἢ ἂν θέλῃς καλλίτερα, συνώδευσόν με τώρα ἀμέσως εἰς τὸν οἶκόν της.

— Τὴν Ἐρικναζ; Ἀλλὰ τι λέγεις! Ἐξ μῆνας μετὰ τὸν ἀδελφόν της, ἐθαψαν καὶ αὐτήν. Ἡ δὲ κόρη της Ἀλεμσᾶ, ὑπανδρευθεῖσα, ἐγκατεστάθη μακρὰν πολὺ ἀπὸ ἐδῶ, ἐπι τῆς ἀσιατικῆς πλευρᾶς, πρὸς τὸ Ἰσμίρ...

Καὶ ἡ Ἀνακτὰρ Χιραζ, διὰ κινήσεως τῆς χειρός, μοὶ διδει νὰ ἐννοήσω, ὅτι ἐκ πάντων τούτων, κόνις μόνον ἀπέμεινεν.

Λοιπόν, ἐκόπη τό ὁδηγοῦν νῆμα, ἐφ' οὗ ἐβασιζόμην· ἐκόπη καὶ ἀπεκρύβη μετὰ τῆς Ἐρικναζ, βαθέως ὑπὸ τὴν γῆν, ἀπό ἐτῶν ἤδη. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γραῖαν ταύτην, μεθ' ἧς συνομιλῶ, εἶνε περιττὸν νὰ τὴν ἐξετάσω περὶ τῆς Ἀζιαδέ, καθότι οὐδὲ τὸ ὄνομά της γινώσκει. «Εἶνε καλὴ καὶ ἁγία γυναῖκα, ἔλεγεν ὁ Ἀχμέτ, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τῇ ἐμπιστευθῶμεν τὰ μυστικά μας, διότι θὰ τὰ ἐπαναλάβῃ ἀμέσως πρὸς ἄλλους». Ὁλόκληρον τὸ σχεδίόν μου καταρρεει· καὶ ἰδοὺ ὅτι παρῆλθεν ἡ σήμερον καὶ ἀγνοῷ τί δέον νὰ πράξω....

Ἤδη ἡ Ἀνακτὰρ-Χιραζ, ἐνοοῦσα ὅτι εἶμαι δυστυχής, μοὶ ἀπυτείνει μυρίας ἐρωτήσεις. Διατί ἐπὶ ὁλόκληρον δεκαετίαν ἐξέλειπον, χωρὶς οὐδὲ ν' ἀπαντῶ εἰς τὰς ἐπιστολὰς τοῦ θνήσκοντος Ἀχμέτ; Διὰ ποῖον λόγον ἐπανῆλθον; Τί θελω νὰ μάθω παρὰ τῆς Ἐρικνὰζ καὶ ὁποῖα μυστήρια ὑποκρύπτουσι πάντα ταῦτα.

Καταβεβλημένος καὶ σκεπτόμενος δὲν ἀποκρίνομαι πλέον... Ἀλλ' αἴφνης ἀναμιμνήσκομαι ἑτέρας ἀδελφῆς τοῦ Ἀχμέτ. Πῶς εἶχον λησμονήσει αὐτήν! Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ παράδοξος αὕτη ὕπαρξις περιεβαλλετο ὑπό τινος μυστηριου. Ἄπαξ μόνον, καὶ τοῦτο ἀμυδρότατα ἐν τῷ σκοτει τὴν εἶδον. Καὶ αὐτοὶ ἔτι, ἡ Ἐρικνὰζ καὶ ὁ Ἀχμὲτ σπανίως τὴν ἔβλεπον καὶ μετὰ χαμηλῆς φωνῆς ὡμίλουν περὶ αὐτῆς· ἦτο ἀδελφὴ πολὺ πρεσβυτερα αὐτῶν, γραῖα ἤδη, δ' ἣν ἐξεδήλουν σεβασμὸν καὶ φόβον, καλοῦντες αὐτὴν λίαν χαμηλοφωνως: «Μητέρα μας». Ἀλλ' αὕτη ἐγίνωσκε τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἀζιαδὲ καὶ τὴν κατοικίαν της, ὅπως ἐπίσης ἐγνωριζε καλλιστα τὴν μαύρην Χατιτζέ. Ἀληθῶς θαυμαζω πῶς δὲν ἐνεθυμήθην ταύτην ταχύτερον.....

Καὶ τρέμων ἐκ συγκινήσεως, ἐρωτῶ:

— Ἐνθυμεῖσαι ὅτι εἶχε μίαν ἀδελφὴν γραίαν.... ἥτις κατῴκει μόνη ἐκεῖ περαν πρὸς τὰ Γλυκὰ-Νερα;

Δοξα σοι ὁ Θεός! Ἐνθυμεῖται καὶ πιστεύει ὅτι ἡ γραία ἐκεινη ἀδελφὴ εὑρίσκεται παντοτε εἰς τον αὐτὸν οἶκον. Ἀλλ' εἶνε ὀν ἰδιότροπον, ὅπερ ἔοχε κατὰ τὸν βιον του πολλὰς θλίψεις καὶ ὅπερ ζῇ ἐν ἀπομονωσει. Ἀπὸ ἑπτὰ ἐτῶν, ἀπὸ τῆς ἡμερας τοῦ ἐνταφιασμοῦ, δὲν συνηντήθησαν πλεον.

— Ὦ, γρηγορα σὲ παρακαλῶ, θὰ μὲ ὁδηγήσῃς ἐκεῖ!

Προφασίζεται ὅτι ἡ ὥρα εἶνε προκεχωρημένη, ὅτι ὁ ἥλιος δύει, ὅτι ἀναμενει αὐτὴν ἡ ἀσθενής της. Διατι ὄχι αὔριον μᾶλλον; Εἶνε τοσοῦτον το διαστημα; Ἔπειτα εἶνε ἀμφιβολον ἂν θὰ μᾶς δεχθῇ.

Τὴν παρακαλῶ, τὴν καθικετεύω διότι, καίτοι φαίνεται πτωχή, δὲν τολμῶ νὰ τῇ προσφέρω χρήματα. Τὴν καθικετευω παλιν καὶ διακρινω ὀλίγον κατ' ὀλίγον συγκίνησιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῆς Τέλος, συναινεῖ νὰ μὲ συνοδεύσῃ σήμερον, ἀμέσως. Νὰ εἰδοποιήσῃ μόνον τὴν ἀσθενῆ της καὶ ἐπανέρχεται. Μετα μικρὸν ἀναχωροῦμεν ὁμοῦ.

Ἀποπέμπω τον ὁδηγον μου, οὐτινος ἡ περιεργεια φαίνεται λιαν κινηθεῖσα, καὶ μένω μόνος, παρακολουθῶν διὰ τοῦ βλέμματος τὴν μέλαιναν περιβολὴν τῆς ἀπομακρυνομενης γραίας.

Ἀναμένων τὴν ἐπανοδον της αἰσθάνομαι καταπραϋνομένην τὴν ψυχὴν μου. Ἀνωθεν τῆς κεφαλῆς μου, ἡ ἀποφυλλισθεῖσα κληματὶς λαμβάνει ἐπὶ πλεον χροιὰς ἐρυθροχρύσους καὶ χρυσοῦν χρῶμα ἐπιχέεται ἐπίσης ἀπὸ τοῦ ἐναντι τεμένους, ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν ὑψηλῶν κυπαρίσσων, ἐφ' ὅλων ἐν γένει τῶν ἀντικειμένων· ἡ νύξ, ἡ ἤρεμος νὺξ καταλαμβάνει τὴν ἀπόκεντρον ταύτην συνοικίαν, ἔνθα μοὶ ἐγένετο γνωστὸς ὁ θάνατος τοῦ Ἀχμέτ. Ἐφ' ὅσον διαλογίζομαι τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον πείθομαι, ὅτι καὶ ἡ Ἀζιαδὲ ἀναπαύεται ὅπως αὐτὸς ἐν τῷ τουρκικῷ χώματι. Καὶ ἀντὶ τοῦ φοβεροῦ ἄλγους, ὅπερ θὰ μ' ἐκυρίευεν ἄλλοτε, αἰσθάνομαι μόνον ἡδεῖαν μελαγχολίαν, σκεπτόμενος τοὺς ἐξαφανισθέντας τούτους, ἡδεῖαν μελαγχολίαν μετά τινος παρηγορίας ἐπὶ τῇ ἰδεᾳ, ὅτι εἶνε ἐκεῖ καὶ αἰσθάνομαι τὸν πόθον νὰ συνενωθῶ μετ' αὐτῶν ταχέως ἐν τῇ ἠρεμιᾳ ἐν ᾗ εὑρίσκονται. Ἐν τῇ Ἰσλαμικῇ νεκρότητι, ἣν βλέπω περὶξ ἐμοῦ, προστίθεται, ὅπως μὲ βαυκαλίζῃ, τὸ γαληνιαῖον γόητρον τῆς θνησκούσης ταύτης ἡμέρας. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ὀδύνη μου ἐναρκῶθη ὑποκύψασα εἰς τὴν ἀπόλυτον ἰδέαν τοῦ δι' ὅλους προωρισμένου θανάτου.

. . . . . .

Ὦ! ἐν τούτοις, ἐὰν αἱ δύο αὗται συμπαθεῖς ὑπάρξεις, αἵτινες τοσοῦτον μὲ ἠγάπησαν καὶ ἃς συνενῶ ἤδη ἐν τῇ αὐτῇ ἐπουρανίῳ ἀγάπῃ, μοὶ ἀπεδίδοντο ἐπὶ μικρόν, μετὰ ποίας ἀπεριγράπτου χαρᾶς, μετὰ ποίας βαθείας καὶ ἀνεκφράστου συγκινήσεως θὰ τὰς περιέσφιγγον ἐν ταῖς ἀγκάλαις μου.....

Ἐπανέρχεται ἡ ἀγαθὴ γραῖα, πρόθυμος νὰ μὲ συνοδεύσῃ παρὰ τῇ ἀδελφῇ τοῦ Ἀχμὲτ καὶ βαδίζομεν ἐκ νέου πρὸς τὴν θαλασσαν, ἵνα εὕρωμεν τὸ καΐκιον καὶ τὸν λεμβοῦχον, δι' οὗ θὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ βάθος τοῦ Χρυσοῦ-Κέρατος, εἰς Πρῆ-Πασᾶ, πλησιον τῶν Γλυκέων ὑδάτων.

Ὅπως κατελθωμεν, δέον νὰ διαβῶμεν ἐκ τῶν αὐτῶν τουρκικῶν συνοικιῶν, ἃς διετρέξαμεν πρὸ μικροῦ. Αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλιου φωτίζουσιν αὐτὰς ἤδη, διὰ ρυδινου χρώματος. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἡ συνήθης ἐσπερινὴ κίνησις τῆς Ἀνατολικῆς ζωῆς.

Εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Κασημ-Πασᾶ, ὁ λεμβοῦχος ἡμῶν ἀνέμενεν ἐν ἡσυχίᾳ ἐξηπλωμένος ἐν τῷ κάτικῳ αὐτοῦ. Καὶ κατὰ τὴν δειλὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἐπαναλαμβάνομεν τὸν πλοῦν ἡμῶν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Χρυσοῦ Κέρατος, ἀλλ' ἀντιθέτως ἤδη. Ἐπὶ τῆς δυτικῆς ἀκτῆς, τὸ φῶς ἐξαφανίζεται βαθμηδὸν ὄπισθεν τῆς Κωνσταντινουπόλεως,—εἶνε δὲ τοῦτο τὸ μεγαλοπρεπέστατον τελικὸν θέαμα τῆς ἡμέρας.

Ὁ ἥλιος ἐσβέσθη ἤδη, ὅτε ἀποβιβαζόμεθα, περαν τοῦ Πρῆ-Πασᾶ, εἰς τὸ ἀπωτατον προαστειον, ὅπερ συνορεύει μὲ τα ἀπεραντα νεκροταφεῖα. Καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς, ἡ Ἀρμενὶς καὶ ἐγώ, βαδίζοντες ὁμοῦ, γοργῷ τῷ βήματι, ἐν συνοικίᾳ, ἣν δὲν ἐγνωριζον, ἐν σκοτεινῇ μικρᾷ τῶν Ἀρμενίων συνοικίᾳ, μὲ τὰς στενας καὶ ἑλικοειδεῖς ὁδοὺς καὶ μὲ τοὺς ξυλινους οἴκους της, τοὺς φαιόχρους ἢ ἐρυθροὺς καὶ τὰς κιγκλίδας, αἵτινες τὰς περιστῶσιν ὡς εἵρκτας.

Ἡ Ἀνακτὰρ-Χιράζ σταματᾷ πρὸ ἑνὸς τούτων, ὄψεως μυστηριωδους, καὶ κρουει διὰ τοῦ σιδηροῦ ρόπτρου. Τὰ κτυπηματα ἀντηχοῦσιν θλιβερῶς ἐφ' ὅλης τῆς ξυλείας τῆς παλαιᾶς συνοικιας.

Μετὰ μικρὸν ἡ θύρα διανοίγεται ὑπόπτως, καὶ μοὶ παρουσιάζεται φασμα, ὅπερ

μοὶ προξενεῖ φοικίασιν: πρόσωπον πεντηκοντούτιδος, μελαγχολικόν, μεμαραμένον, ἔσχνόν, ἀλλ' ὁμοιάζον τόσον πρὸς τὸν ἀγαπητὸν Ἀχμέτ, ὥστε ἡ ὁμοιότης νὰ μοὶ προξενήσῃ τρόμον. Εἶνε βεβαίως ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοσοῦτον ὁμοία τόσον ἔχουσα τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας, τὴν αὐτὴν ἔκφρασιν, τοὺς αὐτοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε νομίζω ὅτι ἐπαναβλέπω αὐτὸν τὸν ἴδιον, γεγηρακότα κατὰ τριάκοντα ἔτη καὶ ῥίπτοντα βλέμμα μομφῆς κατὰ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ θανάτου.

Εἶνε ἔκπληκτος, ἐνδοιαζοῦσα, ἕτοιμος σχεδὸν νὰ ἐπανακλείσῃ τὴν θύραν της.

—Ὁ Λοτῆ! σπεύδει νὰ τῇ εἴπῃ ἡ γραία Ἀνακτάρ, προφέρουσα λίαν χαμηλοφώνως τὸ ὄνομα τοῦτο, ὡσεὶ ἀνήγγελλε φάντασμά τι—Παρατήρησε αὐτόν, εἶνε ὁ Λοτῆ! Ὁ Λοτῆ, ὅστις ἐπανῆλθεν.

— Ὁ Λοτῆ;.... Ὁ Λοτῆ; ἐπαναλαμβάνει ἐκείνη μετὰ τινος συγκινήσεως ἐν τῇ φωνῇ. Ἀ! ὁ Λοτῆ... εἶπε πάλιν, μετὰ μικρὰν σιγήν, μὲ ὕφος τεθλιμμένον καὶ πικρόν, ὅπερ ταράσσει τὴν καρδίαν μου πλειότερον τῆς δηκτικωτέρας τῶν μομφῶν...

Συνδιαλέγονται χαμηλοφώνως καὶ μετὰ σπουδῆς τουρκιστί, λέγουσαι πράγματα, ὧν ἡ ἔννοια μὲ διαφεύγει. Εἶτα μὲ παρακαλοῦσι ν' ἀνέλθω καὶ ἀκολουθῶ ταύτας διὰ μικρᾶς σκοτεινῆς κλίμακος.

Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα, ἐν τῷ διεσκευασμένῳ κατὰ τὸν ἀνατολικὸν τρόπον θαλάμῳ, καὶ πενιχρῷ καὶ σκοτεινῷ, μοὶ προτείνουσι νὰ καθίσω ἐπὶ χαμηλοῦ διβανίου, εἶτα, ἐκείνη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἀχμέτ, σπεύδει νὰ μοὶ παρασκευάσῃ τὸν καφὲν—ὅπερ ἐνταῦθα εἶνε καθῆκον τῆς φιλοξενείας—ἐνῷ δὲ πηγενοέρχεται πέριξ τοῦ μικροῦ πυραύνου της καθαρίζουσα τὰ χονδροειδῆ κύπελά της, διακρίνω σιγηλὰ δάκρυα, παχέα δάκρυα, ἅτινα ρέουσιν ἐπὶ τῶν παρειῶν της.

Ὦ, Θεέ μου, ὁπόσον μελαγχολικὸν εἶνε τὸ λυκόφως ἐντὸς τοῦ γυμνοῦ τούτου θαλάμου ἐν ᾧ κλαίει ἡ γυνὴ αὕτη, καὶ πόσον θλίβεται ἡ καρδία μου καὶ πῶς σταματῶσι καὶ σβύνονται αἱ λέξεις, ἃς θέλω νὰ προφέρω...

Ἐννόησαν καλλιστα ἀμφότεραι ὅτι ἦλθον ὅπως εἴπω σπουδαῖόν τι ἢ ἐξετάσω περὶ αὐτοῦ. Ἀλλὰ τί; Δὲν ὁμιλῶ. Ἀναμένουσι. Καὶ ἡ σιγὴ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν ἐπιβάλλεται πλειότερον ἐν τῇ ἐπερχομένῃ νυκτί....

. . . . . .

Τρέμων ἀποφασίζω νὰ εἴπω:

— Ἐνθυμεῖσαι βεβαίως τὴν *κυρίαν* Ἀζιαδέ, τὴν νεαρὰν ἐκείνην Ὀθωμανίδα, τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἀδελφός σου ἠγάπα τόσον; Τὴν ἐνθυμεῖσαι;

Ἀφῆκε τότε τὸ κύπελον καὶ το χειρομακτρον, ὡσεὶ ἤθελε νὰ εἶναι μᾶλλον ἐλευθέρα, ἐννοοῦσα ὅτι ἡ σοβαρὰ ἐξέτασις ἀρχίζει. Καὶ διὰ νεύματος τῆς κεφαλῆς μοὶ ἀποκρίνεται «Ναὶ» μετὰ κινήσεως τινος τῶν χειρῶν ὑποδηλούσης:

— Ὦ! ἐὰν ἐνθυμοῦμαι! Καὶ ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσω ὅλα αὐτά!»

. . . . . .

Καὶ πάλιν σιγὴ ἐπέρχεται, καθ' ἣν ἀκούω ἀλεπκλλήλους, τακτικοὺς παλμοὺς τῶν μηνίγγων μου—τὸν συνεχῆ ἦχον τῶν παλλουσῶν ἀρτηριῶν μου. Καὶ τέλος ἀποτόμως καίτοι συγκεκινημένος ἀποτείνω τὴν φοβερὰν ἐρώτησιν:

— Ἀπέθανε δὲν εἶνε ἔτσι;....

(ἕπεται)

ΨΗΦΙΔΩΤΟΝ

Σπανίως ἀγαπῶσι πολὺ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον σέβονται πολύ. Καὶ τ' ἀνάπαλιν Ἀγάπη καὶ σέβας εἶνε αἰσθήματα τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ συμβαδίσωσιν ἐπὶ πολλὴν ὥραν.

Οἱ ἄνδρες μελετῶσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὰς γυναῖκας καὶ ἀπατῶνται. Αἱ γυναῖκες βίπτουσιν ἓν βλέμμα εἰς τοὺς ἄνδρας καὶ τοὺς μαντεύουσιν.

Εἰς τὰς ἀνθρωπίνας πράξεις ὑπάρχει παλίρροια· ὁ ὠφελούμενος ἐξ αὐτῆς εὐτυχεῖ, ἐνῶ τοὐναντίον καθίσταται πλήρης ταλαιπωριῶν καὶ σκοπέλων ὁ πλοῦς τοῦ καθυστεροῦντος.

Σαΐξπηρ.

Ἡ ζωὴ εἶνε πλήρης, ὅταν ἠγάπησέ τις ἔστω καὶ ἅπαξ. Ch. Nodier

Ἐν τῷ ἔρωτι ἡ στάσις εἶνε πρόοδος. Τὸ μὴ ζημοῦσθαι εἶνε ἴσον πρὸς τὸ κερδαίνειν. Πῶφ μᾶλλον τὸ βαδίζειν ἔστω καὶ βραδέως... ... Ἀλλὰ καὶ ποσάκις, νομίζοντες ὅτι βαδίζομεν, καρκινοδατοῦμεν!

Μς

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Αὔριον καλοῦνται εἰς συνεδρίασιν οἱ ἐν Ἀθήναις παρόντες βουλευταὶ, ἀρχομένων τῶν ἐργασιῶν τῆς βουλῆς διὰ τῆς συνήθους ἐθιμοτυπίας. —Ὁ Βασιλεὺς θέλει ἀναχωρήσῃ ἐκ Κοπενάγης μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀπέλευσιν τῆς βασιλίσσης Ὄλγας, μεταβαινούσης εἰς Ρωσίαν· ἀφικνεῖται δὲ εἰς Ἀθήνας ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαημέρου τοῦ προσεχοῦς Ἰουνίου.—Ἐν ταῖς σταφιδαμπέλοις Πύργου ἐνέσκηψε νόσος ἄγνωστος, πιθανῶς ἡ ἀνθρακῖτις ἢ ὁ περονόσπορος, ἐμβαλοῦσα εἰς ἀνησυχίας τοὺς ἰδιοκτήτας. Διετάχθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τά κατάλληλα μετρα.—Καταρτίζεται ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν στατιστικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου ἔν τε τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ, δημοσιευθησομένη καὶ γαλλιστί.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ἐκ Βομβάης ἀγγέλλεται ὅτι ἡ χολέρα προξενεῖ μεγάλας καταστροφὰς ἐν τῇ κοιλάδι τῆς Κασεμίρης.—Ἐν Ἐστμιατζὶν τοῦ Καυκάσου ἐγένετο ἡ ἐκλογὴ τοῦ πατριάρχου πάντων τῶν Ἀρμενίων, καθ' ἣν ἐξελέγη διὰ πλειψηφίας ὁ πρώην πατριάρχης Κ)πόλεως Χρυσιάν.—Μετά μεγάλης ἐπισημότητος ἐγένετο ἐν Κρονστάνδῃ τῆς Ρωσίας ἡ καθελκυσις 4 νέων θωρηκτῶν καὶ 2 καταδρομικῶν, καθ' ἣν παρίστατο καὶ ὁ Τσάρος.—Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν τῆς Βουλγαρίας Νάτσεβιτς ἀφίκετο εἰς Βιέννην, ἵνα συνομολογήσῃ δάνειον 100 ἑκατομμυρίων, διατεθειμένον κατ' ἄλλους μὲν ὑπὲρ ἐξοπλισμῶν καὶ κατ' ἄλλους ὑπὲρ δημοσίων ἔργων.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Ἤρξαντο αἱ παραστάσεις τῶν ὑπαιθρίων θεάτρων. Ἐν τῷ τῆς Ὁμονοίας ἐγκατεστάθη ὁ θίασος τῶν κ. Ἀλεξιάδη-Παντοπούλου. Ἐν δὲ τῷ Θεάτρῳ Ὀρφανίδου ὁ θίασος Μένανδρος τοῦ κ. Ταβουλάρη.—Ἡ κ. Παρασκευοπούλου ἐπεράτωσε τὴν σειρὰν τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Κωμωδίας παραστάσεών της διὰ τῆς Χριστίνας, ὡραίας τραγῳδίας τοῦ Ζαμπελίου. Θὰ ἐξακολουθήσῃ δὲ αὐτὰς ἐν τῷ παριλισίῳ θεατρῳ Παραδείσῳ.—Ἀγγέλλεται ἐκ Λονδίνου ὅτι μετὰ μικρὸν ἄρχεται ἡ ἔκθεσις τοῦ διαπρεποῦς Ἕλληνος ὑδρογράφου κ. Ἀγγέλου Γιαλλινᾶ. Ἡ Ἔκθεσις αὕτη θὰ ἀποτελῆται ἐκ πινάκων τῶν ἀρχιοτήτων τῶν Ἀθηνῶν, Σουνίου, Αἰγίνης, Κορίνθου καὶ Ὀλυμπίας καὶ ἐκ τοπογραφιῶν τῆς Κερκύρας. Κατὰ τὰς κρίσεις τῶν Ἄγγλων, αἱ νεώτεραι εἰκόνες τοῦ κ. Γιαλλινᾶ εἶνε ὑπέρτεραι τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐκτεθεισῶν ἐν τῇ ἀγγλικῇ πρωτευούσῃ.—Ὁ Ἕλλην συνθέτης κ. Σαμάρας ἀσχολεῖται εἰς τὴν σύνθεσιν νέου μελοδράματος ὑπὸ τὸν τίτλον Ἰωάννα, ὅπερ ἐκτελεσθήσεται τὸ φθινόπωρον ἐν τῇ Opera Comique τῶν Παρισίων. Τὸ μελόδραμα τοῦτο συνετέθη ἐπὶ κειμένου πεζοῦ γραφέντος ὑπὸ τοῦ κ. Μιγιέ.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ—ΠΕΡΙΕΡΓΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἐκ Παρισίων ἀγγέλλεται ὅτι ὁ Παστὲρ ἀνεκάλυψε μέσον θεραπευτικὸν τῆς ἐπιληψίας καὶ δὴ διὰ τῆς ἐγκεντρίσεως τοῦ αὐτοῦ ἰοῦ, δι' οὗ θεραπεύει τὴν λύσσαν. Αὐτὸς ὁ Παστὲρ δὲν ἐξεφράσθη ἀκόμη ρητῶς περὶ τούτου, ὡμολόγησεν ὅμως ὅτι ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Σαρκὼ ἐφεῦρε νέον τρόπον θεραπείας τῆς ἐπιληψίας. Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος προσῆλθον εἰς τὸ θεραπευτήριόν του δύο ἐπιληπτικοί, δηχθέντες ὑπὸ λυσσῶντος κυνός. Παρετηρήθη δὲ ὅτι, ἀφοῦ ἐφηρμόσθη ἐπ' αὐτῶν ἡ θεραπεία τῆς λύσσης, αἱ ἐπιληπτικαὶ προσβολαὶ ἐξέλιπον. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος μηνὸς ἔφεραν ἐπίσης δωδεκαετῆ ἐπιληπτικὸν παῖδα, ὅστις ὅμως δὲν εἶχε δηχθῇ ὑπὸ λυσσάντος κυνός. Ὁ Παστὲρ συνεβουλεύθη τὸν Σαρκώ, ἂν δὲν ἦτο σκόπιμον νὰ πειρασθῇ ἐπ' αὐτοῦ διὰ τοῦ ἐμβολιασμοῦ τῆς λύσσης· ὁ Σαρκὼ ἔδωκε τὴν συγκατάθεσίν του καὶ μετὰ 15 ἡμερῶν θεραπείαν ὁ νέος ἀπηλλάγη τῆς ἐπιληψίας, ἥτις πρότερον κατελάμβανεν αὐτὸν καθ' ἡμέραν.

*

Νέον ὅπλον ἐνεργοῦν διὰ βιτριολίου καὶ συντεθειμένον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς κατασκευῆς τῶν ἐξατμιστηρίων τῶν μύρων, ἐπαρουσιάσθη ἐσχάτως εἰς τὸν ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τῆς Γαλλίας ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Ματτέι. Ὁ ἐφευρέτης ἐξέλεξε τὸ νίκελ ὡς μέταλλον μὴ ὑποκείμενον εἰς ὀξείδωσιν, διεσκεύασε δ' αὐτὸ οὕτως, ὥστε τὸ διαβρωτικὸν ὑγρὸν ἐκσφεδονίζεται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν καὶ ἂν εὕρῃ τὸν ἐχθρὸν ἐπιφέρει εἰς αὐτὸν τραύματα φοβερώτερα τῶν σφαιρῶν.

*

Ἀπὸ πολλοῦ ἀναζητεῖται ἐν Λονδίνῳ μέτρον κατὰ τῆς ὀμίχλης. Ἀμερικανός, τις, ἐκ Πίτσβουργ διατείνεται ὅτι δύναται νὰ διαλύῃ τὴν ὀμίχλην δι' ἠλεκτρικῆς ἐκκενώσεως μεγάλης δυνάμεως. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἐκκενώσεως ταύτης, ἡ πυκνὴ ὀμίχλη τήκεται καὶ διαλύεται εἰς ὕδωρ δηλαδὴ εἰς βροχήν. Πειράματα δὲ γενόμενα ἐν Σάνδυ - Χοὺκ καὶ ἐν τῷ λιμένι τῆς Βοστώνης τείνουσιν εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῶν

λεγομένων του. Ἄς προσθέσωμεν ὅτι ὁ κόριος οὗτος δὲν κολακεύεται μόνον ἐκ τοῦ ὅτι εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς κατοίκους τοῦ Λονδίνου ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς αὐτῶν μάστιγος, προλέγει ἀκόμη ὅτι ἐν μέλλοντι λίαν προσεχεῖ ὅλα τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια τὰ ὁποῖα θ' ἀνάγωνται εἰς τὸ πέλαγος, θὰ εἶναι ἐφωδιασμένα καὶ δι' ἑνὸς "ἠλεκτρικοῦ ἐξουδετερωτοῦ„ τῆς ὀμίχλης, ὁ ὁποῖος θὰ ἐλαττώσῃ μεγάλως τὸν ἀριθμὸν τῶν θαλασσίων καταστροφῶν.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μ ό ρ τ ι δ ι. Σπανίως εἴδομεν πρωτοτοπωτέρους στίχους. Εἴσθε ὁ πρῶτος ὅστις ἀνακαλόπτει τὸν τριακονταπόλλαβον καὶ ὁ τελευταῖος ὅστις παρομοιάζει τὰ χείλη της μὲ κάλυκα ρόδου – Κ ά ρ π ῳ Ὁ σονηθέστερος τρόπος τοῦ ἀνέρχεσθαι εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κλίμακος εἶνε ὁ διὰ τῶν βαθμίδων. Αἱ πτήσεις κατὰ ἓν φωνῆεν διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς πτώσεις.— Γ. Β. Σ ε β α σ τ ο ύ π ο λ ι ν. Ἐκείνη ἡ αἴτησις σογγνώμης ἦτο πολὺ πικρά Ὅταν γράψωμεν θὰ ἐξητήσωμεν. Φόλλα στέλλονται καὶ... ἀκριβῶς τώρα ἐκδοθεῖσα, μία ἀγγελία τῶν Μ ύ θ ω ν τοῦ Κριλώφ. Εἴθε αἱ εὐχαί σας ὅλαι οὕτω νὰ ἐκπληρῶνται. Φ ί λ ῳ Μ. Σᾶς ἤρεσε; Τὰ ἄλλα εἶνε περιττά. Μὴ ἐρωτᾶτε, λέγει παροιμία τις, πόθεν ἔρχεται τὸ πτηνόν, ἀλλὰ τί φάλλει.—Ἀ ρ μ. Σ. Ἀ δ ρ [π ο λ ι ν - Κ.Μ.Σ. Ἄ ρ γ ο ς- Σ τ ε φ. Ν. Λ ε χ α ι ν ά, Μ ι χ. Δ., Δ. Τ ο μ Ν. Κ. Τ ε ρ γ έ σ τ η ν. Β α σ. Θ Ρ ό δ ο ν. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν — Ἐ κ. Ὡ ρ α ί α ἡ γραφὴ Π α ι ζ ί κ ι ο ν. Θὰ νομίσῃ τις ὅτι τὴν παρελάβατε ἀπὸ ἀρχαίους συγγραφεῖς. Ἀκριβέστερον ὅμως θὰ ἦτο Ἐμπαιζίκιον!! Φ ω τ. Κ. Ἀκατάλληλον, αὐτό. Ἴσως ὅμως ἠδύνασθε νὰ γράψητε κάτι καλλίτερον. Κ.Ι.Μ Ρ ό δ ο ν. Ἀκατάλληλον καὶ ἄνευ ἐλπίδος.— Ι. Γ Λ ο ν δ ί ν ο ν. Ἐλήφθη. Στέλλονται. Θ ε ο χ. Σ. Τ ρ ί π ο λ ι ν (Μαύρης Θαλάσσης). Φόλλα στέλλονται τακτικῶς. — Γ Ι. Κ. καὶ υἱοὺς, Ἡ ρ ά κ λ ε ι ο ν. Ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε περὶ τῶν παλαιῶν φύλλων ὡς ἐξαντληθέντων. Τὸ 21 στέλλεται καὶ αὐθις.— Γ.Δ Κ. Π ό ρ γ ο ν Σ ά μ ο υ. Καὶ ἐν τούτοις στέλλονται τακτικῶς. Θὰ ἐξετάσωμεν - Γ. Μ. Κ έ ρ κ υ ρ α ν Ἔχετε καθ' ὅλα δίκαιον. Εἰς τὸ ἑπόμενον δὲν θὰ μᾶς διαφύγῃ οὐδέν.— Γ. Δ. Κ ω ν σ τ ά ν τ σ α ν Τὸ σ τ έ λ λ ο ν τ α ι σημαίνει ἐ σ τ ά λ η σ α ν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν ἂν τὸ λάθος ἦτο ἰδικόν μας ἢ ταχυδρομικὸν ἐπαναστέλλονται. Π.Σ. Κ ά π ο ι ο ς ὅμως Πίνδαρος εἶπεν, ὅτι εἶνε καλὸν ἐν τρικυμίᾳ νὰ ἔχῃ τις δύο ἀγκύρας χάριν ἀσφαλείας τοῦ πλοίου... —Π.Ε.Ρ. Α η ξ ο ύ ρ ι ο ν. Εὐχαριστοῦμεν. Ἀλλ' ἐὰν ἡ ὑπομονή εἶναι ἡ κλεὶς πρὸς τὴν χαράν, προτιμώτερον κανὲν ἀντικλείδιον. - Ε.Ε.Ρ Ὀ δ η σ σ ό ν Δὲν νομίζετε ὅτι μᾶς ὀφείλετε μίαν ἀπάντησιν; Ν.Β.Φ. Σ α μ ο θ ρ ά κ η ν. Ἀναμένομεν.— Εὐ. Μ Π λ ω μ ά ρ ι ο ν. Ἐστάλη. — Δ.* Διότι οἱ πλειότεροι τῶν σοφῶν μᾶς ἔχουσιν ὡς σύμβολον τὸ λατινικόν: Si tacuisses philosophus manisses. —

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Ἔ κ θ ε σ ι ς τ ῶ ν π ε π ρ α γ μ έ ν ω ν τ ο ῦ ἐν Θ ε σ σ α λ ο ν ί κ ῃ Φ ί λ ε κ π α ι δ ε υ τ ι κ ο ῦ σ υ λ λ ό γ ο υ. Ἔτος 10, ὑπὸ τοῦ προέδρου Γρ. Γράβαρη.

C o r p u s j u r i s c i v i l i s ἐκ μεταφράσεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἡλ. Διακοπούλου. Πανδέκται: Τεῦχ 69-70.

Ἡ Φ ι λ ο λ ο γ ι κ ή μ α ς γ λ ῶ σ σ α, Σκέψεις Ἰαώκβου Πολυλᾶ.— Ἔκδοσις Ἑ σ τ ί α ς.

Ἀ π ο κ α λ ύ ψ ε ι ς π ε ρ ὶ τ ο ῦ μ α ρ τ υ ρ ί ο υ τ ο ῦ Ρ ῆ γ α, μετὰ εἰκόνων πανομοιοτύπων ὑπὸ Σπ. Π. Λάμπρου. Ἔκδοσις Ἑ σ τ ί α ς.

A r n t d s Ρ ω μ α ϊ κ ὸ ν δ ί κ α ι ο ν. Μεταφρασθὲν ὑπὸ Ι. Δ. Κυριακοῦ. Ἐνοχικὸν Δίκαιον. Τεῦχ. 21.

Ἱ σ τ ο ρ ί α τ ο ῦ σ υ γ χ ρ ό ν ο υ Ἑ λ λ η ν ι σ μ ο ῦ ὑπὸ Ἐπαμ. Κυριακίδου. Φυλ. ΙΘ'.

Ἀγγέλλονται

Ἁ ρ μ ο ν ί α ι Γιάννη Γκίκα.

Κ ρ ι λ ώ φ: Μ ύ θ ο ι Ἑβδομήκοντα οἱ ἐκλεκτότεροι κατὰ μετάφρασιν Π. Α. Ἀξιώτου. Ἐκδίδονται ὑπὸ Ἀγαθ Γ. Κωνσταντινίδου.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ

τοῦ μεγάλου Ῥώσσου μυθογράφου

ΚΡΙΛΩΦ

ΜΥΘΟΙ

ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ ΟΙ ΕΚΛΕΚΤΟΤΕΡΟΙ, ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΕΜΜΕΤΡΟΝ

Π. Α. ΑΞΙΩΤΟΥ

Ἐ κ δ ί δ ο ν τ ο ς ΑΓΑΘ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Τόμος κομψὸς ἐξ 8 περίπου τυπογραφικῶν φύλλων

Τιμὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα δραχ. 2. – Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸν φράγκα 2 ½. – Διὰ τὴν Ῥωσίαν ρούβλ. 1.

Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ ἐν τῷ γραφείῳ τῆς "Ἑβδομάδος„ ἐπὶ τῇ προαποστολῇ τοῦ ἀντιτίμου.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

Δρομολόγιον ἰσχύον ἀπὸ 1 Μαΐου 1892

ΓΡΑΜΜΗ ΚΗΦΙΣΙΑΣ

Ἐξ Ἀθηνῶν	Ἐκ Κηφισιᾶς
5.45 π. μ.	6.45 π. μ.
7.30 π. μ.	8.25 π. μ.
9.05 π. μ.	10.30 π. μ.
10.— π. μ.	11.40 π. μ.
11.30 π. μ.	
3.— μ. μ.	2.30 μ. μ.
4.— μ. μ.	4.10 μ. μ.
5.— μ. μ.	5.10 μ. μ.
6.— μ. μ.	6.10 μ. μ.
7.— μ. μ.	7.10 μ. μ.
8.— μ. μ.	8.10 μ. μ.
	10.40 μ. μ.

Τὰς κυριακὰς καὶ ἑορτὰς προστίθενται

9.— π. μ.	11.40 μ. μ.

ΓΡΑΜΜΗ ΛΑΥΡΙΟΥ

Ἐξ Ἀθηνῶν	Ἐκ Λαυρίου
7.40 π. μ.	7.10 π. μ.
4.40 μ. μ.	5.10 μ. μ.

REVUE

POLITIQUE ET LITTERAIRE

REVUE BLEUE

Paraissant le Samedi

Six mois 20 fr. Un an 35

PARIS

111. Bd. St Germain 111

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΓΓΛΙΚΗΣ

Καθηγητὴς ἔχων διαθεσίμους ὥρας τινός, ἀναλαμβάνει τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀγγλικῆς ἐν βραχεῖ διαστήματι καὶ μὲ συγκαταβατικὰ δίδακτρα Ἡ "Ἑβδομάς„ συνιστᾷ αὐτὸν διὰ τὴν καλὴν καὶ πρακτικὴν αὐτοῦ μέθοδον.

Διεύθυνσις ὁδὸς Πινακωτῶν 39

Α. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ

ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΟΣ

13. — Ὁδὸς Καπνικαρέας — 13

Τοποθετήσεις ἠλεκτρικῶν κωδώνων, τηλεφώνων, τηλεγράφων, ἀλεξικεραύνων κλπ.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ

ἐπιστημονικῶν καὶ ἰατρικῶν ἐργαλείων.

ΠΩΛΗΣΙΣ

διαφόρων ὁλικῶν τῶν ἐργολάβων.

Τὸ νέον πλῆρες κομψοτάτων εἰδῶν

ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ Ο "ΑΕΤΟΣ„

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ

(Ὁδὸς Σταδίου)

Συνιστᾶται τοῖς πᾶσι ὡς μοναδικὸν διὰ τὴν κομψότητα, στερεότητα, εὐθηνίαν.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΛΗ & ΚΟΤΖΙΑ

ΑΤΜΟΚΙΝΗΤΟΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ

ΦΑΚΕΛΛΩΝ

παντὸς εἴδους, ὡς καὶ χάρτου πενθίμου καὶ φακέλλων.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΚΑΡΤΟΝΙΩΝ

δι' ὅλα τὰ μεγέθη μὲ γωνίας ἐπιχρύσους (Biscautés Dorés).

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΠΛΑΚΕΣ

τῶν Οἴκων Lumière, Monkhowen, Apollo.

Ἔφθασαν τὰ ἀναμενόμενα αὐτόματα

ΑΝΑΠΤΗΡΙΑ ΣΙΓΑΡΩΝ

ΑΓΓΕΛΙΑΙ

Ο ΣΤΙΧΟΣ ΛΕΠΤΑ 30

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Γ. ΣΤΑΤΡΙΑΝΟΥ